

Хмельницький національний університет

Кафедра слов'янської філології

ПОЛОНІСТИКА НА ПОДІЛЛІ

АЛЬМАНАХ

Хмельницький 2022

Полоністика на Поділлі

Полоністика на Поділлі: альманах кафедри слов'янської філології : електронне видання. Голова редколегії Н. В. Подлевська; відповідальна за випуск Н. М. Торчинська. Хмельницький, 2022. 100 с.

Електронне видання рекомендоване до випуску на засіданні кафедри слов'янської філології (протокол № 3 від 19 жовтня 2022 року)

Альманах **«Полоністика на Поділлі»** є результатом засідання круглого столу «Дослідження молодих науковців-полоністів», проведеного у рамках Всеукраїнського науково-методичного семінару «Полоністика на Поділлі» (12 жовтня 2022 року), та містить інформацію про відомих польських науковців, життєвий і творчий шлях яких пов'язаний із Поділлям зокрема та Україною загалом, про розвиток полоністики на Хмельниччині, пам'ятки культури, засновані поляками у різні роки. Заслугує на увагу також рубрика спогадів, подяк, розповідей «Із вдячністю до Польщі».

ЗМІСТ

<i>Подлевська Неля, Серкова Юлія.</i> Діяльність Українсько-польського центру європейської інтеграції в Хмельницькому національному університеті	3
<i>Войталюк Світлана.</i> Dziedzictwo Potockich w Stanisławowie	12
<i>Горячок Інна, Горячок Анастасія.</i> Становлення навчання польської мови у Городку Хмельницької області	18
<i>Гулько Світлана, Савка Юлія.</i> Вплив поляків на розвиток культури на Поділлі	24
<i>Каранозюк Уляна.</i> Внесок Фрідріха Мошинського в розвиток Волочиського краю	34
<i>Коваль Марина.</i> «Польська мова» як вибіркова дисципліна у Хмельницькому національному університеті	38
<i>Козоріз Максим.</i> Януш Острозький – засновник костелу Святої Анни в Полонному	43
<i>Колоднюк Вікторія.</i> Barbara Sanguszkowa – słynna filantropka z XVIII wieku w Zasławiu	48
<i>Слівська Анастасія, Киричок Юлія.</i> Діяльність польських просвітителів у західних регіонах України	56
<i>Торчинська Наталія, Торчинський Михайло.</i> Внесок польських науковців в українську діалектологію	62
<i>Федорчук Ірина, Савельєва Вікторія.</i> Історичні взаємозв'язки польського та українського народів	70
<i>Халецька Анастасія.</i> Оборона Кам'янецької фортеці: роль Є. Володимиєвського	76
Спогади, розповіді, подяки	
<i>Бойко Анастасія.</i> З історії життя родичів-поляків	82
<i>Москаленко Анна.</i> Із вдячністю до Польщі...	86
<i>Радайкіна Тетяна.</i> Польщо, рідна, дякуємо!	92
<i>Шабатура Анна.</i> Wojna wskazuje nam kto jest naprawdę człowiekiem	96

*Неля Подлевська, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри слов'янської філології,
Юлія Серкова, старший викладач кафедри слов'янської
філології, Хмельницький національний університет*

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ЦЕНТРУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті описано історію створення та функціонування Українсько-польського центру європейської інтеграції в ХНУ, зацентовано увагу на основних напрямках діяльності Центру.

***Ключові слова:** Українсько-польський центр європейської інтеграції, УПЦ, полоністи, кафедра слов'янської філології.*

Artykuł opisuje historię powstania i funkcjonowania Ukraińsko-Polskiego Centrum Integracji Europejskiej przy Chmielnickim Uniwersytecie Narodowym, skupiając uwagę na głównych kierunkach działalności Centrum.

Słowa kluczowe: Ukraińsko-Polskie Centrum Integracji Europejskiej, UPC, Poloniści, Katedra Filologii Słowiańskiej.

Сучасне українсько-польське співробітництво характеризується значним динамізмом та поступальним розвитком, що зумовлюється взаємовигідним збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах діяльності, їх глибинними історичними і культурними зв'язками. Українсько-польським відносинам притаманна висока інтенсивність двостороннього діалогу на найвищому, регіональному та міжлюдському рівнях. Хмельницький національний університет уже багато років поспіль активно співпрацює із багатьма вищими навчальними закладами Польщі – країни, яка є для України одним із найважливіших стратегічних партнерів на європейському освітньому просторі.

Потужним поштовхом для інтенсифікації співпраці ХНУ з вищими навчальними закладами Польщі стало підписання у 2002

Полоністика на Поділлі

році угоди про співпрацю між Технологічним університетом Поділля (сьогодні ХНУ) та університетом Краківським політехнічним університетом ім. Тадеуша Костюшко. Логічним кроком на цьому шляху було заснування у вересні 2004 р. Українсько-польського центру. Особлива увага до українсько-польської співпраці ректора університету М.Є. Скиби та проректора з міжнародних зв'язків М.А. Йохни спричинила до виділення для центру спеціального приміщення (на базі гуртожитку №2) 2005 року, відкриття якого відбулося у травні 2006 року.

За своїм статутом УПЦ покликаний сприяти розвитку та зміцненню двосторонніх українсько-польських відносин в освітній та науковій сферах, поглибленню співпраці між установами та закладами освіти України та Польщі. Особливу увагу УПЦ приділяє організації стажування, навчання студентів, аспірантів та викладачів університету у найкращих вищих навчальних закладах Польщі для здійснення наукових досліджень, вивчення польської мови, налагодження професійних зв'язків із польськими колегами.

Полоністика на Поділлі

Поштовхом до активізації діяльності УПЦ стало укладання угоди про співпрацю у 2005 році з Центром підготовки та організації системи якості Краківської політехніки про співробітництво в галузі поширення знань про системи управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів серії ISO 9000. За результатом такої спільної діяльності до 2011 року було підготовлено понад 350 спеціалістів, які отримали сертифікати внутрішніх аудиторів систем управління якістю, що відповідають вимогам ISO 9000. Підготовка спеціалістів проводилася для усіх районів і міст області, а учасниками семінарів були провідні фахівці обласної та районних адміністрацій, а також фахівці понад 70 підприємств та організацій різної форми власності, а також навчальних закладів краю.

У 2005 році відбулася домовленість між ХНУ та Генеральним консулом Республіки Польща у Львові про сприяння з боку консульської установи українсько-польським науковим та академічним заходам. У цьому ж році УПЦ був визначений одним з виконавців обласної програми підвищення якості та конкурентоспроможності продукції Хмельниччини.

Полоністика на Поділлі

У 2006 році була укладена угода про спільну діяльність між УПЦ та Спілкою вчителів-полоністів України, головою Хмельницького відділення якого є Юлія Іванівна Серкова. У цьому ж році за ініціативи Ю. І. Серкової проводиться олімпіада з польської мови і літератури за участі студентів ХНУ, яка пізніше стає щорічною. Здійснюється домовленість із представниками Сенату Республіки Польща про сприяння з боку представницьких органів Республіки Польща науковим та академічним заходам УПЦ ХНУ у взаємодії із Спілкою вчителів-полоністів України. Відбувається участь УПЦ у Світовому Форумі полонійної освіти (м. Краків).

Починаючи із 2007 року при УПЦ організовано курси з підвищення кваліфікації вчителів-полоністів у співробітництві із Спілкою вчителів-полоністів України, проведено підготовку щодо реалізації програми «подвійний диплом» для студентів Хмельницького національного університету, наукові конференції, семінари тощо.

Новим етапом розвитку Українсько-польського центру став 2012 рік, коли на гуманітарно-педагогічному факультеті ХНУ вперше здійснено набір студентів за напрямом підготовки «Філологія. Переклад (Польська, російська мови)». Із відкриттям нової спеціальності у ХНУ створено й кафедру слов'янської філології, де викладачі української та польської мов забезпечують

Полоністика на Поділлі

викладання дисциплін для майбутніх філологів-полоністів та для усіх охочих вивчати польську мову студентів.

Цього ж року підписано угоду про співробітництво із товариством «Інтеграція Європа-Схід» (Польща, президент Товариства Кшиштоф Каліта), за умовами якої пропагується вивчення польської мови за започаткованою Міністерством закордонних справ Республіки Польща програмою підтримки полонійного середовища на Сході. Співпраця триває і до сьогодні.

Із 2014 року Українсько-польський центр європейської інтеграції в ХНУ став лабораторією для навчання польської мови, який має необхідне навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення для проведення занять з вивчення польської мови, літератури, історії та культури.

Полоністика на Поділлі

Діяльність УПЦ не обмежується лише освітньо-науковим напрямом. Активно реалізується й напрям культурної співпраці: організуються круглі столи, зустрічі з видатними представниками української діаспори в Польщі та польської в Україні.

Так, у травні 2014 року відбулася зустріч студентів I і II курсів спеціальності «Філологія. Переклад (Польська, російська мови)» з міжнародним експертом європейських освітніх програм, директором Європейського фонду науки «Інститут інновацій», кандидатом економічних наук Тадеушем Троциковським. Цікавою для студентів стала лекція відомого експерта щодо можливостей навчання студентів у Польщі, налагодження зв'язків для отримання подвійного диплома. А у березні 2015 року відбулася зустріч викладачів Державної вищої східноєвропейської школи в Перемишлі (Польща) зі студентами спеціальності «Філологія. Переклад (польська, російська мови)», що є результатом довготривалої співпраці у сфері навчання і вивчення польської мови.

Полоністика на Поділлі

Ще одним новим етапом у розширенні горизонтів міжнародного співробітництва у 2014 році став початок нового українсько-польського проекту під назвою «Розвиток польської освіти в Україні через підтримку кафедри слов'янської філології у Хмельницькому національному університеті», реалізований кафедрою слов'янської філології та УПЦ у партнерстві з товариством «Інтеграція Європа-Схід», основною метою якого є розвиток польської освіти в Україні. Грант був наданий кафедрі слов'янської філології ХНУ Міністерством закордонних справ Польщі у контексті гранту «Співпраця в галузі громадської дипломатії в 2014 році».

У 2015 році кафедра слов'янської філології ХНУ та УПЦ у партнерстві з товариством «Інтеграція Європа-Схід» отримали ще один грант Міністерства закордонних справ Польщі для реалізації наступного міжнародного українсько-польського проекту «PL+UA=UE. Polsko-ukraińskie spotkania na szlaku do Zjednoczonej Europy», що виконується у контексті загального проекту «Співпраця в галузі громадської дипломатії у 2015 році», основна мета якого полягала у сприянні розвитку польської мови в Україні за допомогою застосування інноваційних методів викладання польської мови як іноземної.

Полоністика на Поділлі

Позитивними сторінками в історії УПЦ стали серія філологічних конференцій, секційні заняття яких кафедра слов'янської філології ХНУ проводила на базі УПЦ. Під час таких засідань відбувалося знайомство учасників конференцій з різних куточків України та Польщі з Українсько-польським центром європейської інтеграції у м. Хмельницькому Хмельницького національного університету.

Щорічно кафедра слов'янської філології у ХНУ проводить Всеукраїнську регіональну олімпіаду з польської мови і літератури для учнів ЗНЗ України за сприяння Головного комітету олімпіади з польської мови і літератури при Академії наук Польщі та під патронатом Генерального консульства Республіки Польща у Вінниці, що також відбувається на базі УПЦ.

При Українсько-польському центрі ХНУ діють курси з вивчення польської мови, які можуть відвідувати і учні загальноосвітніх навчальних закладів, і студенти, і викладачі – усі, хто потребує мовно-комунікативного рівня знань з польської мови.

УПЦ у складі ХНУ також активно працює над здійсненням міжнародних науково-дослідницьких програм та отриманням

Полоністика на Поділлі

грантів, координує та бере участь у організації роботи міжнародних наукових форумів, семінарів, конференцій, сприяє участі студентів та викладачів ХНУ у заходах, спрямованих на інтенсифікацію міжнародних та наукових обмінів.

Між ХНУ (і за участі УПЦ) та вищими навчальними закладами, громадськими організаціями Польщі підписано більше 20 угод про співпрацю. Так, нещодавно у Люблінському католицькому університет імені Івана Павла II (Польща) підписано Угоду про створення консорціуму Східноєвропейських університетів.

Сьогодні Українсько-польський центр європейської інтеграції у м. Хмельницькому плідно продовжує свою роботу на ниві українсько-польського співробітництва у сфері розвитку освіти і науки.

Світлана Войталюк,
старший викладач кафедри слов'янської філології,
Хмельницький національний університет

DZIEDZICTWO POTOCKICH W STANISŁAWOWIE

Artykuł opisuje historię założenia miasta Stanisławowa (obecnie Iwano-Frankowsk) i rolę rodu Potockich w jego rozwoju; zwraca się również uwagę na pochodzenie nazwy osady, jej zabytki architektury.

Słowa kluczowe: Stanisławów, Potocki, historia i założenie miasta, zabytki architektury.

У статті описано історію заснування міста Станіслава (сьогодні Івано-Франківськ) та роль родини Потоцьких у його розвитку; також увагу зосереджено на походженні назви поселення, його архітектурних пам'яток.

Ключові слова: Станіслав, Потоцькі, заснування й історія міста, архітектурні пам'ятки.

U zarania dziejów Stanisławowa stoi można rodzina Potockich, która według legend sięgać miała XII w. i szczyć się szlachectwem i herbem Pilawa, nadanym przez Bolesława Krzywoustego, Potoccy posiadali w XVII w. liczne dobra na Ziemi Czerwieńskiej, piastując przy tym wiele wysokich godności cywilnych i wojskowych w Rzeczypospolitej [5].

Stanisław Rewera Potocki

Potoccy – polski ród magnacki herbu Pilawa. Pierwsza wzmianka o Potockich bez podania herbu pochodzi z 1236 roku [4, c. 350]. Potoccy używają herbu Pilawa w sposób udokumentowany dopiero od roku 1535. Ród nabiera znaczenia od początku XVII wieku od czasów hetmana Stanisława Rewery Potockiego. Przeżywają

Herb Potockich Pilawa

Полоністика на Поділлі

szczyt największej potęgi w wieku XVIII, będąc wtedy jednym z najbogatszych, najbardziej wpływowych i najpotężniejszych rodów magnackich w Polsce.

Miasto zostało założone 7 maja 1662 roku między rzekami Bystrzycą Sołowińską i Bystrzycą Nadwórniańską, we wsiach Zabłocie i Knihinia, przez Andrzeja Potockiego, który nadał mu nazwę Stanisławów na cześć swego ojca Stanisława Rewery Potockiego [2, c. 5].

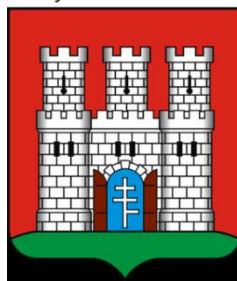
Potoccy ze Stanisławowa uczynili jedną z siedzib swojego rodu i nadali miastu herb ozdobiony rodzowym herbem Potockich Pilawa. W sierpniu 1663 roku król Polski Jan Kazimierz prawnie potwierdził nadanie Stanisławowowi prawa magdeburskiego i zatwierdził herb miasta przedstawiający otwartą bramę z krzyżem na szczycie oraz trzema wieżami. Ludności pozwolono stworzyć własne struktury samorządowe, z akłady i spółki rzemieślnicze, wyznawać swoją religię. Stanisławów położony w widłach dwóch rzek o nazwie Bystrzyca – Nadwórniańskiej i Sołotwińskiej, jak wiele kresowych miast miał stać się równocześnie twierdzą na rubieżach, chroniącą Rzeczpospolitą przed najazdami Tatarów, Turków i Kozaków.

Twierdza Stanisławów, model

wybudować ratusz na który służyć będzie Ratusz, zgodnie ze planami, miał być

Dawny herb Stanisławowa

Projekt twierdzy sporządził Włoch, nadworny architekt Potockich, Franciszek Corrazini z Awinionu. Stanisławowski zamek z sześcioma basztami wzniesiono bardzo szybko – w ciągu zaledwie 6 lat.

Ratusz na Rynku Stanisławowskim

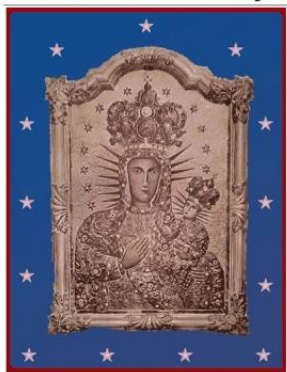
Andrzej Potocki zobowiązał się własny koszt, Stanisławowi. strategicznymi wybudowany z

wieżą jako najwyższym punktem fortecy i okolicy. W roku 1666 wybudowano drewniany ratusz. Budowla ta była tymczasowa, bo już w 1672 roku ratusz został przebudowany na drewniano-kamienny. Został on wybudowany w środku cztero kątnego rynku i miał kształt baszty z różnymi zagłębieniami. W ratuszu mieścił się sąd i władze samorządowe miasta. Wieża była punktem obserwacyjnym, przeciwpożarowym i nie tylko.

Pierwszy kościół pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny, św. Stanisława i św. Andrzeja wzniesiono w pobliżu murów obronnych w 1662 roku. W 1669 roku kościół podniesiony został do godności kolegiaty. Sanktuarium rodu Potockich, gdzie spoczęli Stanisław Potocki i Andrzej Potocki. W tym kościele w dzieciństwie modlił się poeta Franciszek Karpiński. Po II wojnie światowej znajdowały się tutaj magazyny, warsztaty stolarskie i ślusarskie. Od 1979 r. muzeum sztuki - głównie malarstwo sakralne. W powieści «Pan Wołodyjowski» Henryka Sienkiewicza miało tu miejsce nabożeństwo żałobne po śmierci Michała Wołodyjowskiego.

Drugi kościół zbudowany przez Andrzeja Potockiego w stanisławowskiej twierdzy należał do Ormian. Kościół rozpoczęto budować w 1743 roku, kanonik kolegiaty stanisławowskiej Antoni Małachowski poświęcił kamień węgielny w obecności właściciela miasta hetmana Józefa Potockiego. Budowla została ukończoną w 1762 roku dzięki wsparciu finansowemu Józefa Potockiego. Kościół zbudowano w stylu włoskiego baroku. Kościół spłonął podczas pożaru we wrześniu 1868 roku, jednakże odbudowano go wkrótce wprowadzając zmiany w jego architekturze. Kościół uszkodzono podczas I wojny światowej. W 1990 roku kościół został

Ikona Matki Bożej

przekazany eparchii Iwano-Frankiwskiej Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego.

Namalowany w Częstochowie, obraz stał się niebawem czymś więcej niż zwykłą kopią jasnogórskiej ikony. W roku 1742 pisarz Dominik ujrzał bowiem na tym obrazie płynące łzy. Poruszony tym widokiem, przyniósł obraz do stanisławowskiego kościoła. Tam powtórzyło się to wydarzenie, dnia 22 sierpnia tego samego roku. Świadcami ponownego popłynięcia łez z oczu Matki Bożej byli tym razem licznie zebrani na modlitwie wierni. Zjawisku temu mogła się przyjrzeć również specjalna komisja kościelna, ponieważ w czasie, gdy miała ocenić to wydarzenie, na obrazie raz jeszcze pojawiły się łzy. Badania tej komisji potwierdziły obecność prawdziwych łez, dlatego uznano to zjawisko za nadzwyczajne.

Pierwotny kościół jezuitów wzniesiono w latach 1720-1729, został rozebrany w wyniku popełnionych błędów technicznych. Obecny, barokowy kościół wzniesiono w latach 1752–1761 przez dziedzica miasta, wojewodę poznańskiego i kijowskiego Stanisława Potockiego. Od 1885 greckokatolicka katedra [3, c. 123]. Do kościoła przylega budynek dawnego klasztoru. Teraz Sobór katedralny Zmartwychwstania Chrystusa – kościół katedralny greckokatolickiej eparchii Iwano-Frankiwskiej.

Zamek Potockich

Potoccy jeszcze przed wybudowaniem miasta – forticy w Zabłotowie, posiadali mały drewniany zameczek „myśliwski”. Po tym drewnianym zamku, zbudowanym przez Stanisława Rewerę Potockiego nieopodal wielkiego dębowego lasu, żadnych pamiątek nie pozostało [6]. Zamek zniszczyli Austriacy, on istniał 150

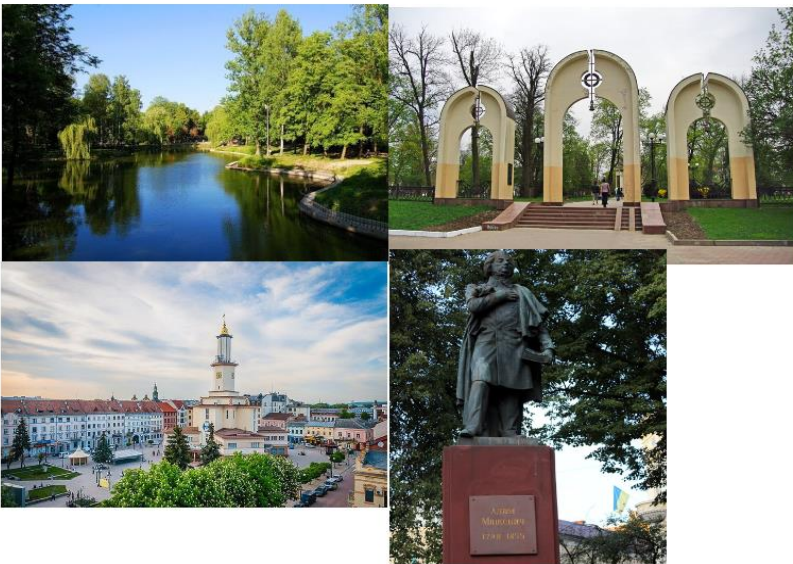
lat wraz ze stanisławowską fortecą. W miejscu, gdzie znajdował się zamek Potockich, został wybudowany nowy gmach, który istnieje do

dzisiaj, był w nim kiedyś szpital wojskowy. Obecnie obiekty popałacowe stanowią współwłasność władz wojewódzkich oraz prywatnej firmy. Mimo wszystko, przeszłość pałacu Potockich jest bardzo mało zbadana.

Do 1939 miasto nosiło nazwę Stanisławów. W 1939 roku radzieckie władze okupacyjne przemianowały go na Stanisław. W 1962 roku zmieniono nazwę miasta na Iwano-Frankiwszk na cześć ukraińskiego pisarza Iwana Franki [1]. Jednakże stara nazwa Stanisławów funkcjonuje u starszych mieszkańców, a także w polskich środowiskach kresowych. Obecnie Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej uznaje nazwę Stanisławów jako egzonim wariantowy polskiej nazwy tego miasta.

O mieście została napisana książka «Stanisławów jednak żyje» Tadeusza Olszańskiego. Autor rozwinął niektóre wątki, przypomniał dzieje miasta i jego okolic, historię lokalnych organizacji i rodzinnych firm. Przedstawił losy wybitnych stanisławowiaków, ale też opowiedział historie zwykłych ludzi, mieszkańców przedwojennego, wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego Stanisławowa. Opowieść wzbogacają fotografie.

Stanisławów dziś

Bibliografia

1. Broński K. Narodziny nowoczesnego Stanisławowa. URL: <http://stanislawow.net/miejscowosci.htm>
2. Gajkowski S. Stanisławów i jego pamiątki z dawnych czasów. Stanisławów, 1922. 32 s.
3. Rocznik historyczno-archiwalny. Tom XVII. Pod red. Bobusia B. Przemyśl, 2003. 395 s.
4. Rostworowski E. Polski słownik biograficzny T. 28. Polska Akad. Umiejętności, 1935. 764 s.
5. Wierzejski L. O Potockich, założycielach i dziedzicach miasta. URL: <http://stanislawow.net/miejscowosci.htm>
6. Zamek Potockich w Stanisławowie URL: <http://stanislawow.net/historia/zamek.htm>

*Інна Горячок, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри слов'янської філології,
Хмельницький національний університет;
Анастасія Горячок, учениця 8 класу,
Технологічний багатoproфільний ліцей
імені Артема Мазура м Хмельницького*

СТАНОВЛЕННЯ НАВЧАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ГОРОДКУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті описано історію становлення польської освіти у м. Городку Хмельницької області; схарактеризовано основні заклади, які в різні часи були осередками вивчення польської мови у цьому подільському містечку; зосереджено увагу на школі з польською мовою навчання.

Ключові слова: м. Городок Хмельницької області, монастир, костюл, католицький орден, школа з польською мовою навчання.

Artykuł opisuje historię kształtowania się szkolnictwa polskiego w mieście Horodok w obwodzie Chmielnickim; scharakteryzowano główne instytucje, które w różnych okresach były ośrodkami nauki języka polskiego w tym podolu; uwaga skupia się na szkole z polskim językiem nauczania.

Słowa kluczowe: Horodok, obwód Chmielnicki, klasztor, kościół, zakon katolicki, szkoła z polskim językiem nauczania.

Місто Городок Хмельницької області – одне із найстаріших міст України. Перша письмова згадка про Городок датована 1392 роком, коли подільський князь Федір Корятович (Коріатович) передав у володіння шляхтичу Бедриху (Бедришку) низку населених пунктів, зокрема й Городок. Звідси його перша назва – Бедрихів-Городок.

1434 року було створено Подільське воєводство у складі Польщі з центром у місті Кам'янці-Подільському. Звідси і бере початок історія Городка. Протягом майже 300 років місто Городок належало великим польським магнатам та землевласникам:

Полоністика на Поділлі

Новодворським, Свірчам, Гербуртам, Потоцьким, Пржеремським, Чермінським, Мнішекам, Гейсмарам та іншим [1].

Найстарішою будівлею міста є католицький монастир, збудований у 1428–1449 роках (до сьогодні збереглася ця двоповерхова будівля). Там вивчали польську мову, бо всі віруючі мушили вміти читати польською, адже з Польщі було привезено молитовники польською мовою, хоча служба проводилася латиною.

1613 року в Городку було збудовано великий костьол під опікою св. Станіслава. При ньому відкрито катехетичний клас, де вчили співати, читати, писати. Костьол св. Станіслава став першою школою, де вивчали польську мову [2].

1774 року Ян Замойський поселяє в Городку католицький орден «Сестер милосердя», який заснував шпиталь на вісім ліжок. Основним обов'язком черниць був догляд за хворими, окрім того, сестри милосердя займалися навчанням та

Полоністика на Поділлі

вихованням дівчаток із шляхетних родин, спонукаючи їх до нової віри, до європейських цінностей та культури. Дівчата навчалися рукоділля, займалися кухарською справою, освоювали методи правильного виховання дітей і, звичайно, вивчали Закони Божі. Відтоді навчальний заклад отримав жартівливу назву – «Інститут благородних дівиць». Зазначимо, кляштор було збудовано наприкінці XVIII ст. за кошти магната Яна Замойського, власника Городка.

1867 року, за часів ксьондза Косінського, був побудований парафіяльний дім, у якому відкрили два класи для навчання дітей. Учителем у тій школі був Андрій Лисаковський, який навчав польської мови та латини.

1892 року влада Городка побудувала двоповерхову школу на 8 класів. Спочатку в школі вивчали тільки російську мову.

Учні польської школи

За історичними даними, на початку XX століття у місті проживало 1842 особи православної віри, 2688 – католицької, 3325 – іудейської, тому на прохання пані Олени Ціхоцької з 1902 року на другому поверсі школи було відкрито

2 класи, де вивчали польську мову.

Школа була платна і нараховувала 38 учнів. Ця школа

існувала до 1919 року.

Тільки 1928 року було дозволено відкрити школу в будинку ксьондза Косинського. Там навчалоя 256 учнів різного віку, школа працювала в дві зміни. Директором був пан Хаєцький.

Полоністика на Поділлі

1930 року на території саду ксьондза Косінького почалося будівництво нової школи, навчання в якій почалося 1934 року. Директором був Альбін Новицький, учитель географії. До школи ходив 621 учень, працювало 19 вчителів, запроваджена кабінетна система. Усі меблі були з

дубового дерева, на вікнах росло багато квітів.

Вчителі та учні польської школи

Протягом 1934–1938 років було заарештовано 42 вчителі: діти приходили до школи, а там виявлялося, що когось уже немає. Арешти відбувалися тільки вночі, у будинках проводилися обшуки, «вороги народу, польські агенти». Були арештовані, зокрема, Бачинський, Бокша, Грищинюк, Леньська, Маєвський, Новицький, Олійник. Іспити у 1938 році проводились українською мовою. Таким був трагічний кінець польської школи.

Важко описати, що тоді діялося в Городку, зокрема забороненим став польський клуб імені Станіслава Косіора, бо сам Косіор, як ворог народу, був страчений 1938 року. Літературу з

бібліотек польських шкіл енкеведисти викинули через вікна. Назад її ніколи не повернули.

4 травня 1989 року ініціативна група з 11 чоловік – поляків із Городка – заснувала

Полоністика на Поділлі

польське культурно-освітнє товариство, яке очолили Станіслав Костецький та Едвард Тшчінський.

Товариство відкрило недільну школу, де діти, молодь та дорослі могли навчатися польської мови; організовувало відпочинок дітей у літніх таборах, навчання студентів у Польщі. 1991 року на базі Городоцької загальноосвітньої школи № 1 були відкриті класи з польською мовою навчання. Першими вчителями стали Яніна Воробель та Барбара Свіонтек, котра була запрошена з Польщі. 1992 року було відкрито ще два класи, де заняття проводили Барбара Свіонтек та Ірина Першхайло, а 1993 року початкова польська школа вже нараховувала 4 класи, де поряд із названими вище вчителями викладала Галина Чемес.

Також були відкриті факультативи польської мови, який вела Емілія Гребенюк, у бібліотеці – школа історії Польщі, яку проводив Чеслав Рудніцький.

Протягом 11 років збиралися підписи щодо будівництва польської школи в Городку. Зрештою, 2000 року були підписані документи, а 2001 року закладено наріжний камінь, освячений папою Яном Павлом II під час його візиту до України [2].

2002 року була відкрита школа з польською мовою навчання. На відкритті були гості з Польщі, представники

Відкриття школи з польською мовою навчання

Полоністика на Поділлі

районної та обласної адміністрації, також голова Спілки поляків України та голова Добродійного товариства «Полонія». Його Святійшество єпископ Леон Дубравський провів Святу Літургію [2]. Про відкриття школи писала польська преса, зокрема в газеті «Głos pauczyciela» були надруковані статті Якуба Миколайчика з Кракова та Наталки Гільової з Києва.

Сьогодні навчальний заклад успішно функціонує як Городоцький ліцей № 3.

Список використаної літератури

1.Історичка довідка Городок Подільський. URL : <https://gorodocka-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-17-16-50-11-01-2018/>

2.Школа з польською мовою навчання м. Городок Хмельницької обл. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=yw1Gsu66-r0>

*Світлана Гулько, студентка ОПП «Філологія.
Польська мова і література, друга мова – англійська»,
Юлія Савка, студентка ОПП «Філологія.
Польська мова і література, друга мова – англійська»),
Хмельницький національний університет*

ВПЛИВ ПОЛЯКІВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ НА ПОДІЛЛІ

У статті описується життя та діяльність відомих польських діячів, які походять із Поділля та своєю працею впливали на культурний розвиток суспільства.

Ключові слова: *Поділля, поляки, письменник, діяльність, бібліотека.*

Artykuł opowiada o życiu i działalności znanych polskich postaci z Podola, którzy swoją pracą, osiągając pewne sukcesy, i zmienili społeczeństwo.

Słowa kluczowe: *Podole, Polacy, pisarz, działalność, biblioteka.*

Поляки становили значний відсоток на селення на теренах сучасної України ще за часів раннього середньовіччя. Ярослав Мудрий після походів на Польщу у 1030–1031 рр. захопив полонених і розселив їх у долині річки Рось, де вони займалися сільським господарством, а згодом асимілювалися.

Наприкінці XVIII ст. в усій Правобережній Україні налічувалося близько 350 тис. поляків. У цей період вони становили більшість серед панівної поміщицької верхівки, католицького духовенства, службовців і меншою мірою – серед «чиншевої шляхти», міщан і селян. Поляки брали участь і у військово-землеробській колонізації Півдня України, заснували низку селищ у складі поселенців козацького полку.

Однак не всі вони служили у війську чи займалися землеробством. Дехто вирішив присвятити своє життя науці,

мистецтву та іншим видам діяльності. Представником такого суспільства є Юзеф Антоній Ролле.

Юзеф Антоній Ролле – польсько-український історик-письменник, за фахом лікар-психіатр, член-кореспондент Краківської академії наук, почесний член Подільської АН (з 1863 року), член Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (з 1866 року) [6].

Народився 26 вересня 1829 року в Генриківці на Поділлі в родині спольщеного французького роду [6].

Відвідував середню школу у Вінниці, а потім у Немирові [1]. 1850 року розпочав навчання в медичному Київському університеті, який поляки вважали таким же престижним, як і Вільнюський університет. Уперше він зіткнувся з психічно хворими людьми на третьому курсі навчання, коли його разом із товаришами засудили до року цирюльської практики в психіатричній лікарні через незастебнутий мундир і відсутність головного убору під час занять. Хоча Ю. А. Ролле пропрацював там лише три місяці, цей досвід сформував його подальшу кар'єру [2].

Після закінчення навчання він присвятив себе психіатрії: пройшов стажування за спеціалізацією в Зонненштейні поблизу Дрездена (1858 р.), а потім працював у психіатричних центрах у Парижі.[1]

1861 року переїхав до Кам'янця-Подільського, де завідував відділенням для психічнохворих, отримавши оцінку професіонала

та громадського діяча. Ролле скасував обмеження для хворих, запровадив водолікування та трудотерапію. Хоча він і не обіймав наукової посади, однак мав значний літературний доробок, який нараховує понад 70 праць [1].

У його садибі, що розташована на вул. Кармелицької в Кам'янці-Подільському, містила вражаючу бібліотеку з кількома тисячами томів і колекцією національних пам'яток. Інколи він проводив день відкритих дверей, аби інші змогли відвідати читацький куточок. Його роботи та бібліотека надихала Юзефа Калленбаха, Корнела Уейского, Володимира Спасовича та Адама Плуга, які його також відвідували [1].

Головна праця А. Ролле – монографія «Zameczki Podolskie na kresach multańskich» («Подільські замки вздовж молдавського кордону», 3 тт., 1869 р.), де подано повну історію Кам'янця-Подільського, Бара та повітових міст Подільської губернії [6].

Його найпопулярніші праці в галузі психіатрії: «Психіатричні нариси»(1872, 1873); «Історичні оповідання» (1875 – 1887); «Історичні довідки» (1875 – 1893); «Оповідання з минулого» (1878, 1879, 1893); «Про спадковість божевілля» (1888) [6].

Не лише лікарями та істориками польського походження відоме Поділля, а й своїми письменниками. Одним з них був Северин Гощинський.

Северин Гощинський – польський громадський діяч, революціонер-письменник і поет-романтик. Представник «української школи» в польській літературі, відомий як автор патріотичних віршів, а також один із чільних учасників месіаністичного об'єднання Анджея Тов'янського. Нині переважно відомий завдяки поемі «Канівський замок» і готичній повісті «Король замчиська» [6].

Народився Северин Гоцинський 4 листопада 1801 року в містечку Іллінці (нині смт Вінницької обл.). Його батько, Юзеф Гоцинський, походив із мазовецької шляхетської родини, брав участь у кампанії 1792 року, був артилеристом, а після поділу Польщі пішов на службу до князів Сангушків, котрі мали маєтності в Слауті на нинішній Хмельниччині. Там і одружився з дочкою службовця князівського маєтку зі Слаути Францішки Гуровської [7, с. 1]

Жила родина Северина в с. Семашки біля Слаути й у м. Новоколястині Волинської губернії (тепер Хмельницька обл.), але незабаром батька перевели на нове місце, а сина відвезли до Слаути, під опіку діда з бабою. Початкову освіту Северин Гоцинський отримав спочатку дома в Слауті у бабці, а потім навчався в польській школі. Змалку хлопчина нагадував ртуть: жвавий, запальний, непокірний, гарячковий. Коли Северин потрапив на очі князеві Сангушку, той добродушно назвав малого «гайдамакою» [7, с. 1].

У селі Заславі він пішов до парафіяльної школи лазаритів, продовжив навчання у селі Межирічі (Корецькому) у францисканців. Через три роки тринадцятилітній Северин навчався в середній школі Вінниці, хоч йому довелося знову йти в перший клас. 1814 року батько віддав його до Вінницької гімназії. Там Северин товаришував із Тимком Падурою. По суті, вони були родичами: Падура-старший був хрещеним батьком Северина, обоє народилися в один рік у Іллінцях. Приятелі-поляки розмовляли винятково українською мовою, захоплювалися історичними

піснями та оповіданнями з життя козаків, слухали співи кобзарів і лірників про далеке минуле; самі гарно співали рідних пісень [7, с. 1].

1815 року вони переїхали до Умані. Там Северин Гощинський продовжив навчання у Василянській гімназії, де заприятелював із Юзефом Богданом Залеським і Міхалом Грабовським. Не закінчивши гімназії, разом із Залеським подалися 1820 року до Варшави, де він вступив до Об'єднання вільних братів-поляків [6].

Згодом до школи вступив Міхал Грабовський, і в Умані зібралася трійця письменників-початківців, залюблених в українську тематику, які вважали себе «українцями», хоча писали польською мовою. Так утворився літературний гурт, який за першими літерами своїх прізвищ Богдан ЗА-леський, Северин ГО-щинський, Михайло ГРА-бовський назвали «ЗА-ГО-ГРА». Також це був час розквіту його поетичної творчості [7, с. 2].

1824 року в Умані Северин Гощинський написав «Ніч в Софіївці», задумав «Канівський замок», головним героєм був козак Небаба. Неподалік Умані, в Ліщинівці, де мешкала його родина, Северин Гощинський розпочав написання поеми «Канівський замок», створив першу частину [7, с. 2].

1828 року Гощинський приїхав до Варшави і видав поему про гайдамаччину (перша в українській літературі!) окремою книжкою. «Пролог «Канівського замку» не блідне ані перед «Вальпургієвою ніччю» Гете, ані перед прологом «Макбета», – написав про неї Грабовський.

Поема принесла авторові відомість, тому 1830 року Северин залишив Україну та перебирався до Варшави. Поет вирішив зайнятися виданням збірки поезій, заробляти на хліб перекладами романів Вальтера Скотта [7, с. 2].

1841 року переїхав до Парижа, де познайомився з Адамом Міцкевичем та Юліушем Словацьким. Там він написав повість «Король старого палацу», книжку спогадів «Подорож мого життя».

Живучи у Франції, Гощинський марив поверненням «до рідної України». Матеріальні страждання Гощинського, німецька облога Парижа, коли поет був на порозі голодної смерті, якої unik дивом, спонукала друзів забрати його до Львова, забезпечити скромну, спокійну старість. Через чотири роки, 25 лютого 1876 р., в м. Лемберзі Австро-Угорської імперії (нині – м. Львів), завершив свій земний шлях поляк з українським серцем [7, с. 3].

Похований уманський романтик на Личаківському цвинтарі, невеличкий плящик розділяє поховання Северина Гощинського від могили його колишнього суперника Маркіяна Шашкевича [7, с. 3].

Інші роботи Северина: збірка віршів «Побудка» (1831); збірка віршів «Три струни» (1839 – 1840); повість «Король замчиська» (1842); «Щоденник подорожі до Татр» (1853);[6]

Ще одним письменником польського походження, який народився на Поділлі, був Ян Потоцький.

Ян «Непомуцен» Потоцький – польський письменник (романіст, драматург), історик, етнограф, археолог, географ, соціолог, публіцист, редактор, видавець, бібліограф, мандрівник Європою та Азією. Автор 24 великих праць із різних галузей знань. Почесний член Імператорської АН у Петербурзі. Перший за часом славіст. Автор праць, які започаткували краєзнавче вивчення Волині, Поділля та Херсонщини [9].

Ян Потоцький походив із старшої («ланьцутської») чи гетьманської гілки роду Потоцьких герба «Пилява». Народився 8 березня 1761 року у с. Пикові на колишній Брацлавщині тогочасного Вінницького повіту (тепер Калинівський район Вінницької області) [5].

Із дитячих років у хлопчика виявили надзвичайні здібності:

гарну пам'ять, чудову уяву, допитливість. Згодом молодий Потоцький досконало вивчив кілька мов. Так, він читав в оригіналі грецьких та римських класиків. Через незгоди в краї, батьки відправили молодого Яна та молодшого на один рік брата Северина (1762–1829) на навчання в школах Женеви і Лозанни у Швейцарії, де він провів свої юнацькі роки. Швидко оволодів кількома мовами, з любов'ю вивчав грецьких і римських істориків, природознавство, математику.[5]

1778 року Потоцький брав участь як лейтенант кавалерії в Баварській війні, 1779 року відвідав Італію та Сицилію і затримався на Мальті, брав участь в морських походах Мальтійського ордену проти корсарів [9].

1784 року залишив військову службу й одружився. 8 квітня 1784 року з Миргорода через землі Запорозців вирушив до Дніпровського лиману, щоб вже звідти поїхати в подорож до Стамбула. Потоцький належав до числа енциклопедично освічених людей свого часу, змолоду багато подорожував [9].

1792 року був задіяний у війні проти Російської імперії. У середині січня цього ж року Потоцький повернувся з Парижа, приєднався до Торговицької конфедерації і виставив за свої кошти 1000 козаків на захист рідного краю. Після третього поділу Речі Посполитої Ян Потоцький повернувся до вивчення слов'янської історії. У 1794–1796 роках працював над науковими роботами у Відні та Німеччині [9].

Протягом 1808–1809 рр. Потоцький перебував у своїх маєтках, а також у Тульчині на Поділлі. Зиму провів у Кременці, переважно працюючи в бібліотеці, саме тоді він віддав бібліотеці багато своїх праць [9].

Після війни 1812 року Потоцький

до кінця життя перебував на Поділлі та Волині. Варто наголосити, що чимало книг із власного зібрання граф Я. Потоцький подарував у бібліотеку Кременецької гімназії. Кілька з них зберігаються в бібліотеці Кременецького ліцею, у Королівській бібліотеці (Regia), а також в інших книжкових зібраннях, що нині перебувають у складі історико-культурних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [5].

Наукова діяльність Яна Потоцького була переважно зосереджена в галузі історії слов'янських народів. Він намагався показати могутність і самобутність слов'янських народів, їхнє значення в долях людства. Серйозно досліджував історію скіфів, сарматів, ранніх слов'ян, обстоюючи автохтонність слов'янських народів [9].

1812 року граф Потоцький повернувся в Україну. В останні роки свого життя, під впливом важких фізичних і моральних мук, він впав у меланхолію. 2 грудня (20 листопада) 1815 року в панському будинку в селі Уладівка пролунав постріл. Коли челядь і родичі увірвалися в бібліотеку, граф лежав на канапі з закривавленою скронею [9].

Однак не лише письменниками та науковцями славиться Поділля, а й військовими генералами. Одним з них був Олексій Юшневський.

Олексій Петрович Юшневський – декабрист, генерал-інтендант 2-ї армії, який народився на Поділлі, виховувався в Московському університеті, але курсу не закінчив [8].

1799 року, коли Юшневський навчався в старших класах, при пансіоні було засновано літературне товариство. Першим його головою був поет Василь Жуковський, а членами – чимало видатних у майбутньому діячів літератури. У такій атмосфері пройшли юнацькі роки Юшневського. 30 червня 1800 року за успішне навчання Юшневського нагородили срібною медаллю, що забезпечувало вступ до університету без іспитів. У Московському університеті юнак захоплювався мовами, літературою, музикою, мріяв присвятити себе мистецькій творчості проте не склалося [3].

Підкоряючись волі батьків, 15-річний Олексій покинув Москву і переїхав на Поділля, де у Кам'янці-Подільському 25 листопада 1801 р. розпочав службу в канцелярії подільського цивільного губернатора. Цей день надовго залишився в пам'яті Олексія Петровича. І через 25 років на допиті він, що не хотів згадувати низку дат та імен, точно назвав 25 листопада 1801 року як день, коли розпочав службу. Досконале знання німецької, англійської, польської та інших мов забезпечило молодому канцеляристові міцне становище. Він вів усе закордонне листування губернської канцелярії, адже Подільська губернія тоді була на стику кордонів Росії з Австрією та Туреччиною. Це свідчить про важливість Олексієвої посади [3].

Від 1816 року генерал-інтендант при штабі 2-ї армії у Тульчині. Із 1819 року – член Союзу благоденства, з 1821 року – один з організаторів Південного товариства декабристів, один із його директорів. Заарештований у Тульчині 13 грудня 1825 року, доставлений до Петербурга, а 7 січня 1826 року ув'язнений у

Петропавловську фортецю. На процесі декабристів засуджений за першим розрядом до страти, замінену 20-річною каторгою, яку відбував у Сибіру, де й помер [8].

Отже, більшість польської меншини на Поділлі складалася із селян, переважно з бідняків і середнього класу, і лише обмежена частина так званої «хуторської аристократії» можна було зарахувати до багатих. Найчисельнішою польська меншина була у Проскурівському та сусідніх із ним повітах. Вищезгадані постаті зробили вагомий внесок у розвиток української культури, досягли визнання та успіху саме на території України.

Список використаної літератури

1. Josef Apolinary Rolle. URL: <https://pl.wikipedia.org> (дата звернення: 25 вересня 2022).

2. Magowska A., Nijakowski K., Kozłowska Z., Lewandowska Z., Orzechowska Z., Wysocka A., Józef Apolinary Rolle (1830–1894) – między psychiatrią a humanistyką. Józef Apolinary Rolle (1830–1894) – between psychiatry and history, 2014. 13 ст. (дата звернення: 25 вересня 2022).

3. Соловей В. Декабрист із Поділля. *Подільнин*. URL: <http://podolyanin.com.ua/history/7692/> (дата звернення: 25 вересня 2022).

4. Йозеф Антоній Роле. URL: <https://uk.wikipedia.org>

5. Ян Непомуцен Потоцький. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/2767> (дата звернення 26 вересня 2022)

6. Северин Гошинський. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 25 вересня 2022)

7. Черкаська Г. Северин Гошинський – поляк з українським серцем. 2021. 4 с. URL: <https://cutt.ly/kNhC2nm> (дата звернення: 25 вересня 2022).

8. Юшневський Олексій Петрович. URL: <http://surl.li/ddshk> (дата звернення: 25 вересня 2022).

9. Ян Непомуцен Потоцький. URL: <http://surl.li/ddsho> (дата звернення: 26 вересня 2022).

*Уляна Карапозюк, студентка ОПП «Середня освіта.
Мови і літератури (польська, українська)»,
Хмельницький національний університет.*

ВНЕСОК ФРІДРІХА МОШИНСЬКОГО В РОЗВИТОК ВОЛОЧИСЬКОГО КРАЮ

У статті описано окремі епізоди з історії життя Фрідріха Мошинського – людини, яка відіграла важливу роль у процесі розбудови сучасного міста Волочиськ Хмельницької області; зосереджено увагу на окремих пам'ятках, створених польським шляхтичем.

Ключові слова: Фрідріх Мошинський, Волочиськ, Польща, шляхта, розквіт.

Artykuł opisuje poszczególne epizody z historii życia Fryderyka Moszyńskiego, człowieka, który odegrał ważną rolę w procesie budowy nowoczesnego miasta Wołoczysk w obwodzie chmielnickim; uwaga skupia się na poszczególnych pomnikach tworzonych przez polską szlachtę.

Słowa kluczowe: Fryderyk Moszyński, Wołochysk, Polska, szlachta, dobrobyt.

Багаті землі басейну р. Збруч ще в давнину приваблювали наших предків. Перлина Поділля – Волочиськ належить до стародавніх поселень, яке, незважаючи на величезні спустошення, вчинені татарами, турками і польсько-шляхетськими військами в XVII ст., не припинив свого існування. Коли рід князів Вишневецьких не мав прямих спадкоємців, то у 1695 р. Волочиськом спадково ставволодіти їхній родич Юзеф Потоцький, воєвода Київський. 1772 року Юзеф Потоцький продав Волочиськ разом з іншими маєтками коронному маршалу Фрідріху Мошинському за 1700 тис. злотих. І саме з ім'ям нового власника пов'язаний розквіт Волочиська та навколишніх сіл. Фрідріх Мошинський був один із великих польських магнатів, власністю якого було 1694 тис. десятин землі, 30682 кріпаки, багато

крамниць і промислових підприємств [2].

Фрідріх-Йозеф Мошинський (1738–1817) по лінії матері був онуком короля Речі Посполитої Августа II Сильного та його відомої фаворитки Анни Констанції фон Брокдорф, що увійшла в історію

під титулом графині Козельської. Роман правителя із цією жінкою вважається до сьогодні однією з найдраматичніших любовних пригод XVIII століття. Недарма цей сюжет надихнув знаменитого польського письменника Юзефа Ігнатія Крашевського, із-під пера якого вийшов роман «Графиня Козель» [3].

Матір Фрідріха успадкувала вроду батьків та значний посаг, а після досягнення повноліття була видана заміж за великого коронного підскарб'я, кавалера ордена Білого Орла Яна-Канти Мошинського. Саме ця людина стала родоначальником графської лінії роду Мошинських. Від короля зять отримав герб «Наленч», яким користувалися всі його нащадки. У подружжя народилося двоє синів – Август (в майбутньому – відомий архітектор та діяч таємних масонських товариств) та Фрідріх, що й став згодом власником Волочиська та його околиць [3].

Фрідріх народився у Дрездені. Неабиякі природні здібності дозволили йому зробити стрімку військову кар'єру, а згодом стати послом до Сейму та головним фінансовим дорадником короля. Останній польський монарх Станіслав-Август Понятовський за заслуги нагороджує графа орденами Святого Станіслава та Білого Орла. 1792 року Фрідріх-Йозеф Мошинський приєднався до Тарговицької конфедерації та отримав посаду великого коронного маршалка. Однак у кризові для Речі Посполитої часи та зазіхання на її територію сусідніх імперій Ф. Мошинський виявив себе як

політик проросійської орієнтації. Під час польського патріотичного повстання під проводом Тадеуша Костюшка граф вимушено емігрував на Волинь, де пройшли останні роки колись всесильного урядовця [3].

Граф Мошинський уславився у Волочиську як людина з широким колом інтересів. Особливо пишався королівський онук власною колекцією порцелянита зібранням гравюр, що налічувало понад 20 тис. найменувань. Волочиськ надЗбручем стає однією з резиденцій графа. Фрідріх домогся отримання від останнього польського короля Станіслава-Августа Понятовського (1732– 798) 15 січня 1775 року права на проведення щорічного шеститижневого ярмаркунапередодні світлого свята Святої Трійці як основи майбутнього благополуччя. Завдяки йому збудовано розкішний п'ятиповерховий палац, костел св. Трійці (1813), який освятив 1817 року єпископ Ян Подгороденський [1].

За радянської влади 1936 року костел закрили та перебудували для потреб фабрики з виготовлення електричних деталей. 18 травня 1993 року колишню святиню повернули римокатоликам, його було частково відреставровано завдяки зусиллям о. Славомира Бураковського. На третьому поверсі будівлі облаштовано каплицю під титулом св. Йосифа, Обручника Марії, у якій в неділювідправляються Святі Меси [1].

У кінці XVIII ст. – на початку XIX ст. завдяки йому місто прикрасило багато нових цегляних красивих будівель соціального призначення, волосний банк, крамниці, мануфактури, кілька млинів, гуральню тощо. А 1803 року коштом графа відкрито парафіяльне народне духовне училище, яке відвідували 100 дітей. Окремий палацовий комплекс із прилеглим пейзажним парком збудовано за чотири версти від містечка. Саме на цій території тепер діє санаторій «Райдуга» [4].

Бездітного магната непокоїло питання спадкоємців. Коронний маршалок дуже бажав, аби його маєтки не виходили з власності роду, а тому, залишившись без нащадків, передав свої

багатства далеким родичам [3].

Межа колишнього комплексу Мошинських, який раніше розташовувався в селі Фрідріхівка в чотирьох верстах східніше міста, а зараз є його північною частиною, займає велику ділянку на мальовничому пагорбі, що в народі зветься Графською горою, з перспективою на Міське озеро. Західну частину його займають Санаторій «Райдуга» та Волочиський промислово-аграрний ліцей, а східну складає Міський парк – пам'ятка, які замикають північну перспективу нинішнього центру. Тут розташований санаторій мінеральних вод Збручанського родовища з чудовим сквером. З оглядового майданчика кожен охочий може милуватися краєвидом мальовничого міського озера. Візитівкою цих місць є білі лебеді, які щорічно прилітають сюди в період гніздування. Навколо графського помістя ходять неймовірні чутки: про підземні ходи до колишнього цукрового заводу, сховану у них золоту карету, скарби в дуплі однієї із вікових лип.

Красою Волочищини можна захоплюватися вічно...

Список використаної літератури

1. Волочиськ. Костел Пресвятої Трійці (1992–1995). Хмельницька обл., Хмельницький р-н (Волочиський р-н). URL: <https://rkc.in.ua/index.php?l=u&m=k&f=emxg> (дата звернення: 11.09.22).
2. Інформаційна довідка про район. URL: <https://volrda.gov.ua/informacijna-dovidka-pro-rajon-00-05-48-16-05-2020/> (дата звернення: 12.09.22).
3. Матусяк В. Про що мовчить Графський парк? URL: <https://www.facebook.com/groups/1349608665126750/permalink/1960595427361401/> (дата звернення: 13.09.22).
4. Шовчко В. Палацово-парковий комплекс Мошинських. URL: <https://zabytki.in.ua/uk/3086/palatsovo-parkovii-kompleks-moshinskikh> (дата звернення: 13.09.22).

*Марина Коваль,
викладач кафедри слов'янської філології,
Хмельницький національний університет*

«ПОЛЬСЬКА МОВА» ЯК ВИБІРКОВА ДИСЦИПЛІНА У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті проаналізовано компетенції, яких набувають студенти Хмельницького національного університету під час вивчення вибіркової дисципліни «Польська мова».

Ключові слова: польська мова, компетенції, кафедра слов'янської філології, Хмельницький національний університет.

The article analyzes the competencies acquired by students of the Khmelnytskyi National University during the study of the elective discipline «Polish language».

Key words: Polish language, competences, department of Slavic philology, Khmelnytskyi National University.

Із кожним роком в Україні збільшується попит на вивчення іноземних мов, зокрема польської, яка входить у топ найпопулярніших європейських мов поряд із німецькою, французькою, іспанською та італійською. Наша Україна, межуючи із сімома країнами, найбільш налагоджені зв'язки в економічній, культурній та соціальній сферах розвинула саме з Польщею. Підвищений інтерес до польської мови в Україні та світі пов'язаний із тим, що Польща – одна з європейських держав із швидким розвитком. У цій країні стрімко зростає рівень життя, з'являються нові робочі місця, а також активно розвиваються промисловість, культура і туризм, освіта і наука. 2019 року одразу 5 польських університетів увійшли до рейтингу найкращих ЗВО світу. Такий запит актуалізує проблему якісного навчання іноземних мов та формує виклик для полоністів в Україні.

Хмельницький національний університет – вищий заклад освіти класичного типу на Поділлі, який готує фахівців із 24 галузей знань та 60 спеціальностей та спеціалізацій і проводить навчальну, методичну, наукову та виховну роботу. Викладання та навчання польської мови на кафедрі слов'янської філології ХНУ розпочалося ще 2012 року. Започаткування освітньої діяльності за цим напрямом зумовлене передусім розгортанням культурних, політичних, економічних зв'язків України з європейськими країнами, і звичайно – із найближчою до нас Польщею. Для забезпечення ефективного спілкування, розбудови освітньо-культурних взаємин необхідні фахівці зі знанням польської мови [1]. Тому інтерес до нового напрямку підготовки в абітурієнтів Хмельницького національного університету щороку великий.

Багато років поспіль кафедра слов'янської філології пропонує для вивчення бакалаврам різних спеціальностей ХНУ вибірково дисципліну «Польська мова». На основі оволодіння навичок сприйняття на слух і розуміння усної мови та читання текстів польською мовою, дисципліна формує навички, необхідні для здійснення перекладу з української мови на польську мову та з польської на українську мову. Основною метою вибіркової дисципліни «Польська мова» є практично опанувати польську мову на достатньому рівні для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі в типових ситуаціях спілкування, формування комунікативної компетентності та розкриття за допомогою мовних засобів загальнолюдських цінностей, сприяння становленню гуманістичного світогляду студентів, розширенню їхнього культурно-пізнавального потенціалу, удосконалення власної мовленнєвої культури. Головне завдання – підвищити рівень загальнолінгвістичної підготовки студентів, практично опанувати польську мову на достатньому рівні (у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі) та здійснювати пізнання польської культури та літератури. У

результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен: засвоїти програмовий мовний матеріал як засіб оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування на рівні. Для цього студентам необхідно зрозуміти і засвоїти комунікативні функції засобів спілкування для їх коректного вживання у відповідних мовленнєвих ситуаціях, уміти самостійно добирати саме ті мовні і мовленнєві засоби, які є оптимальними для реалізації комунікативного наміру та в соціально-функціональному плані у сфері спілкування. Зокрема, читати та розуміти прочитаний текст, правильно вимовляти звуки як ізольовано, так і в мовленнєвому потоці, дотримуватися вимови, темпу й мелодики звучання, близьких до вимови і темпу носіїв мови; сприймати тексти на слух, розуміти монологічне і діалогічне мовлення викладача, інших студентів та носіїв мови (аудіо- чи відеозапис) за тематикою курсу; оволодіти лексичним матеріалом і використовувати його в розмові, враховуючи фонетичні і граматичні особливості польської мови; вміти передавати інформацію, переказати текст, вести діалог, телефонну розмову та брати участь у мінідискусіях; сформовані навички правопису та у написанні письмових робіт відповідно до запропонованої мовної ситуації.

Вибіркова дисципліни «Польська мова» передбачає формування такої ключової компетентності, як здатність і готовність студентів використовувати в реальному житті засвоєні знання, уміння та різні способи діяльності для вирішення практичних завдань, що досягається шляхом забезпечення діяльнісного характеру навчання польської мови, спрямованістю змісту навчального матеріалу на формування загальних навчальних умінь і навичок, узагальнених способів навчально-пізнавальної, комунікативної, практичної і творчої діяльності. Комунікативно-діяльнісний підхід надає можливість студентам оволодіти польською мовою як важливим засобом міжкультурного спілкування, усвідомити особливості мовної системи та культури поляків. Мовний компонент предметної комунікативної

компетентності містить наскрізні змістові лінії: мовленнєву, мовну, соціокультурну, діяльнісну. Мовленнєва компетентність реалізується у процесі відпрацювання основних видів мовлення – від слухання, розуміння, говоріння, читання – до письма. Мовна компетентність полягає в засвоєнні знань про мову як засобу вираження думок, почуттів, а також впливу. До її складу входять ключові питання фонетики, лексикології та фразеології, словотвору, морфології, синтаксису, стилістики, орфографії і пунктуації, що є основою для формування правильного уявлення про мовну структуру в усій сукупності її проявів. Соціокультурна компетентність полягає у засвоєнні студентами культурних і духовних цінностей польського та українського народів, моральних норм, що регулюють соціально-комунікативні відносини між націями, сприяють естетичному, морально-етичному становленню особистості [3].

Навчання має бути інтенсивним, а головне – продуктивним, таким, що забезпечує досягнення вищого кінцевого результату – засвоєння студентами знань, практичних умінь і навичок з предмета. Досягненню цього сприятиме використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій (комп'ютерні навчальні завдання, тести; аудіо-, відеоматеріали, електронні книги, навчально-ігрові програми тощо).

Найбільш популярними серед студентів Хмельницького національного університету, які обрали для вивчення вибірково дисципліну «Польська мова», є такі спеціальності: «Комп'ютерні науки», «Готельно-ресторанна справа», «Туризм», «Технології легкої промисловості», «Індустрія моди в легкій промисловості», «Професійна освіта (транспорт)» та ін. Найголовнішою причиною, чому студенти обрали для вивчення польську мову, є те, що майже всі студенти планують пов'язати свою професійну діяльність у сусідній державі.

Таким чином, вибіркова дисципліна «Польська мова» підвищить рівень загальнолінгвістичної підготовки студентів,

Полоністика на Поділлі

надасть можливість практично опанувати польську мову на достатньому рівні та здійснювати пізнання польської культури та літератури.

Список використаної літератури

1. Кафедра слов'янської філології. URL : <https://ksf.khmnu.edu.ua/> (дата звернення: 05.09.2022).
2. Ключові компетентності для навчання протягом життя. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 05.09.2022).
3. Робоча програма навчальної дисципліни «Польська мова» (вибіркова). Укл. М. І. Коваль. Хмельницький , 2022. 14 с.

*Максим Козоріз, студент ОПП «Середня освіта.
Мови і літератури (польська, українська)»,
Хмельницький національний університет*

ЯНУШ ОСТРОЗЬКИЙ – ЗАСНОВНИК КОСТЕЛУ СВЯТОЇ АННИ В ПОЛОННОМУ

У статті схарактеризовано проблему розвитку польської культури та полоністики на Хмельниччині, зокрема зосереджено увагу на діяльності Януша Острозького, пов'язаній із заснуванням костелу Святої Анни в Полонному.

Ключові слова: *полоністика, культура, Поділля, Януш Острозький, костел.*

Publikacja stanowi aktualizację problematyki rozwoju kultury polskiej i polonistyki na terenie Chmielnickiego. Artykuł przedstawia dorobek historyczno-kulturalny i wkład magnata ukraińskiego Janusza Ostrozkiego w rozwój kultury polskiej na Podolu. Ujawniono biografię Ja. Ostrozkiego i jego założenie kościoła św. Anny w mieście Polonne.

Слова ключові: *polonistyka, kultura, Podole, Janusz Ostrogski, kościół.*

Януш Острозький – останній князь Острозький по чоловічій лінії, найбагатший магнат руського походження, обіймав найвищу світську посаду в Речі Посполитій – каштеляна краківського (із 1593 року). «Ім'я князів Острозьких було символом «окремішності» нашої нації, гарантом її політичної та культурної автономії». Батько Януша, Костянтин Василь Острозький, – сенатор Речі Посполитої, засновник Острозької академії.

Януш Острозький при народженні отримав християнське православне ім'я Іоанн, ім'я Януш отримав вже в юнацькому віці після переходу в католицизм. Освіту здобував вдома при дворі батька в Дубному (батько навчав військового мистецтва) та при дворі імператора Священної Римської імперії. У Відні Іван-Януш перебував протягом 1568–1573 років, тоді ж перейшов із

православ'я до католицизму, але не втратив руської (української) ідентичності. 1584 року Іван-Януша Острозького призначили волинським воєводою, що дозволило йому стати сенатором Речі Посполитої.

25 лютого 1593 року князь Іван-Януш Острозький за перемогу під П'яткою отримав посаду краківського каштеляна (найвищу світську посаду в Речі Посполитій) від короля Сигізмунда III. Ця подія неабияк посилила вплив роду Острозьких, яких і так називали некоронованими королями Русі.

Призначення руського князя на посаду краківського каштеляна викликало невдоволення краківської шляхти, яка відмовилася бути присутньою на урочистому в'їзді Івана-Януша Острозького до Кракова 6 квітня 1593 року. Урочисто зустрічали нового каштеляна й вітали його лише урядовці та краківське духівництво з представниками двору кардинала Єжи Радзивіла.

Власник сотні міст та замків, тисяч сіл на Волині, із 1593 року каштелян краківський, із щирої монаршої і сеймової ласки отримав найбільше чорноземне серце України – староства Білоцерківське, Богуславське, Брацлавське, Черкаське, Корсунське і Переяславське. Став найпотужнішим землевласником у Речі Посполитій (до Вишневецьких).

Як і батько, Іван-Януш Острозький критично ставився до авантюри щодо завоювання московського престолу для Лжедмитрія 1604 року, заперечував плани його підтримки, проте з відома батька із кількатисячним загоном пройшов землями Київського воєводства за військом Лжедмитра до самого кордону з

Московським царством. Особисто був знайомий з Лжедмитром, про що писав королю Сигізмунду III в листі.

1609 року для захисту кордонів держави і своїх володінь заснував Острозьку ординацію, столицею якої згодом стало Дубне. У Дубенському замку постійно тримав до 300 воїнів, оберігав скарби дідів-прадідів, серед яких особливо дорожив золотою медаллю із зображенням свого батька, яку завжди, як оберіг, брав із собою в походи. Православ'ю у своїх володіннях не перешкоджав.

Того ж 1609 року князь Януш Острозький став хрещеним батьком сина короля Речі Посполитої Сигізмунда III – Яна-Казимира, майбутнього короля Речі Посполитої. Водночас князь Януш погодився на прохання короля надати 1 тисячу вояків для воєнного походу на Московське царство. У серпні 1609 року король Сигізмунд III надіслав князю Янушу Острозькому листа з вимогою упокорити козацтво (*«загамувати козацьке своєвільство по Україні, аби не збирало ся до купи і не нарушало договорів з сусідніми державами»*), але отримав дипломатичну відмову – князь посилався на нездатність це виконати.

Після смерті князя Василя-Костянтина Острозького князь Януш продовжив підтримувати Острозьку друкарню, де 1612 року вийшли друком Часослов із Місяцесловом, у яких була окремо вміщена присвята князю Янушу Острозькому.

За його заповітом було створено командорство Мальтійського ордену в Польщі.

Помер Януш Острозький 12 (або 13) вересня 1620 р., похований 3 листопада. Поховальну промову на церемонії виголосив краківський канонік Якуб Островскі. У костелі в Тарнові встановлено йому надгробок з епітафією.

Після смерті Януша Острозького, останнього представника князівського роду по чоловічій лінії, віддання заміж дочок змусило Анну Костку – вдову князя Олександра, брата Януша Острозького – до поділу маєтків. Найстарша дочка Софія, дружина тогочасного

коронного підчашого (став воєводою краківським) Станіслава Любомирського (1583–1649), одержала в спадщину Полонне.

Януш Острозький зробив великий внесок для розвитку польської культури, зокрема заснував Костел святої Анни в місті Полонне. Костел як один із символів міста Полонного часто зображують на картинах місцевих художників. Його зображення використовується також при оформленні обкладинок краєзнавчих книжок.

Будівництво костелу тривало 14 років. Його розпочали 1593 року, коли князь Януш Острозький став краківським каштеляном. Завершили будівельні роботи 1607 року. Князь Януш Острозький, завдяки якому з'явився костел, був дітичем Полонного і почав будівництво храму тоді, коли прийняв католицизм. Вважається, що спорудження костелу стало можливим і завдяки матері Януша Острозького – Зофії Тарновській, доньці краківського каштеляна Яна Амора Тарновського. Син ставився до неї з великою повагою та дуже любив її, був вдячний за здобуте римо-католицьке виховання. Януш Острозький перейшов у католицизм 1579 року, він був першим із роду Острозьких, хто пішов на такий крок.

У XVI–XVII ст. православні українські магнати часто одружувалися з польками-католичками. Це сприяло тому, що знатні українські родини приймали католицьке віросповідання, єднаючись цим самим з Апостолом Петром – Апостольським Престолом у Римі. Від початку при костелі-каплиці працювали отці Єзуїти. Прихильність до Єзуїтів Януш відчував ще з дитячих літ, коли відомий апостол католицизму в Україні, єзуїт Петро Скарга (1536–1612), був духовним отцем його матері польки – католички графині Зофії у православному домі батька-українця князя Василя-Костянтина (1526–1608).

У Полонному нараховується близько 2 000 римо-католиків. Костел є центром Полонського деканату Кам'янець-Подільської дієцезії Римо-католицької церкви в Україні. У наш час кожної

Полоністика на Поділлі

неділі та на великі свята у храмі проводяться богослужіння, які супроводжуються грою на органі. Зараз при цій пам'ятці діють гуртки, недільна школа, хор, проводиться катехизація дітей і дорослих, біблійно-молитовні зустрічі для молоді, учасників «Руху Чистих Сердець» та «Круціяти визволення людини». Щороку, 26 липня, парафія св. Анни відзначає храмове свято. На урочистість приїжджає багато священників з різних куточків України. Урочиста Меса відбувається на польовому вівтарі на подвір'ї храму. Зараз настоятелем храму є Доброслав Копистеринський.

Список використаної літератури

1. Костел Святої Анни. URL : <https://pol-otg.gov.ua/kostel-svyatoi-anni-14-46-08-17-12-2019/>
2. Костел святої Анни (Полонне). URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_святої_Анни_\(Полонне\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Костел_святої_Анни_(Полонне))
3. Януш Острозький. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Януш_Острозький

Вікторія Колоднюк, студентка ОПП «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)», Хмельницький національний університет

BARBARA SANGUSZKOWA – SŁYNNNA FILANTROPKA Z XVIII WIEKU W ZASŁAWIU

У статті подано інформацію про Барбару Сангушкову – відому філантропку XVIII ст., висвітлено біографію та ключові події в житті благодійниці, проаналізовано її діяльність у м. Ізяслав.

Ключові слова: Барбара Сангушко, філантропка, благодійниця, Ізяслав.

Ten artykuł podaje informacje o Barbarze Sanguszkowej - znanej filantropce XVIII wieku, przedstawia biografię i kluczowe wydarzenia z życia dobrodziejki, analizuje jej działalność w Zasławiu.

Słowa kluczowe: Barbara Sanguszko, filantropka, dobroczyńca, Zasław.

Mecenat kultury zawsze pasjonował twórców jak i ich opiekunów. Tak było w czasach antycznych, w średniowieczu, renesansie i w późniejszych epokach, gdzie dawca i biorca wzajemnie byli sobie potrzebni. Tak jest i obecnie, kiedy ciągle szukamy kreatywnego rozwiązania nieskrępowanego rozwoju kultury artystycznej i naukowej [3].

Józef Skrabski i Irena Rolska-Baruch [4], dokładnie opisawszy fundację Sanguszków, podnieśli tezę, że można by Pawła Karola i Barbarę mianować

najwybitniejszymi mecenasami sztuki w Polsce XVIII wieku.

Barbara Sanguszkowa z Duninów posiadała ważną dla Polski pozycję społeczną, polityczną i towarzyską. To była księżniczka, żona Pawła Karola, marszałka wielkiego litewskiego. W czasach zaniku obyczajów miała świetną reputację.

Barbara była córką referendarza wielkiego koronnego Jakuba ze Skrzynna Dunina, pieczętującego się herbem Łabędź. Jej matką była Marianna z domu Grudzińska herbu Grzymała. Była wnuczką Mikołaja Wiktoryna Grudzińskiego, który przełożył na całą rodzinę patriotyczne wychowanie [8]. Mała Basia bardzo szybko straciła rodziców, matkę w wieku 9 lat, a trzy lata później ojca. Wychowaniem dziewczynki zajęła się druga żona ojca – Helena z Potockich (córka Jerzego Potockiego, wnuczka poety Wacława Potockiego) [2].

Dnia 3 maja 1745 roku została damą austriackiego Orderu Krzyża Gwiazdzistego, za rozszerzanie zasad moralnych wśród młodego pokolenia. Dwór macochy był żywym ośrodkiem kontaktów intelektualnych i zainteresowań literackich. Jej macocha była wnuczką poety Wacława Potockiego, która po śmierci męża wyszła jeszcze raz za mąż za wojewodę inflanckiego Antoniego Andrzeja Morsztyna, syna poety Stanisława Morsztyna. Młoda Barbara, dzięki opiece macochy wyniosła głęboką pobożność i hojność dla zakonów, kościołów i potrzebujących. Zadbana o jej wykształcenie, przede wszystkim francuskie, które odebrała w nieznanym nam klasztorze. Dzięki temu przez całe życie charakteryzowała się barokową pobożnością. Stosowała się do zasad postu i modlitwy, by znaleźć siłę do podjęcia właściwej decyzji [2].

17 kwietnia 1735 roku w kościele franciszkanów w Warszawie zaledwie 17-letnia Barbara Dunin poślubiła 55-letniego księcia Pawła Karola Sanguszko VII ordynata ostrońskiego. Ślubu udzielił Andrzej Stanisław Kostka Załuski biskup płocki. Mimo dużej różnicy wieku małżeństwo było bardzo udane i doczekało się jedenaściora dzieci, z których przeżyło sześcioro [2].

Księżna Sanguszkowa przeszła do historii Polski jako poetka, tłumaczka, moralistka i filantropka. Działała pod pseudonimami: «pewna zacna weteranka», «dama» czy też «Pewna dama polska». Para książęca ufundowała obraz zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w kościele w Kulbicku, wspierała i otaczała opieką służbę i drobniejszą szlachtę znajdującą się w kręgu wpływów rodu Sanguszków, czy dotowała środki na naukę biednych uczniów małych szkół parafialnych. Księżna Sanguszkowa przełożyła na język polski dwa dzieła pobożne: modlitewnik francuskiej karmelitanki Françoise Louise de La Vallière «Uwaga duszy przez pokutę nawracającej się do Boga pełna afektów serdecznych na psalm 50 i psalm 102 pokutującego Dawida, uzupełniony Refleksjami chrześcijańskimi nad ułomnością naszą» wydany w Lublinie w 1743 r. oraz zbiór rozmyślań religijno-moralnych «Przewodnia do nieba droga» kardynała Giovanniego C. Bony wydany w 1744 r. W 1755 roku napisała «Naukę matki córce swojej idącej za mąż daną» i wydała ją w Warszawie w 1756 r., który był przeznaczony dla właśnie co wychodzącej za mąż córce Annie Sanguszko żony Antoniego Barnaby Jabłonowskiego [2].

Księżna Sanguszkowa wraz z wojewodziną rawską – Boną ze Świdzińskich Granowską i jej siostrą kasztelanową połaniecką – Marią ze Świdzińskich Lanckorońską stanowiła «tróję pań świętych» znaną z pobożności i filantropii. Księżna założyła salon literacki w Zasławiu i Lubartowie, a z czasem w Warszawie i Szymanowie. Jej bywalcami byli m.in.: Jacques-Henri Bernardin de Saint-Pierre, rodzina Rieule, baron Lars von Engeström, Wojciech Jakubowski, Cezary Felicjan Pyrrhys de Varille, Elżbieta z Kowalskich Drużbacka, Boną ze Świdzińskich Granowska, Marianna ze Świdzińskich Lanckorońska, hetmana Jan Klemens Branicki, Kajetan Sołtyk, Ignacy Krasicki oraz Melchior Starzeński czy też Stanisław Antoni Poniatowski, późniejszy król Polski i Wielki Książę Litewski [2].

Barbara Sanguszkowa bezpośrednio uczestniczyła w koronacji Stanisława II Augusta Poniatowskiego, który został mianowany ostatnim królem Polski.

Paweł Karol Sanguszko zmarł w 1750 roku. W Zasławiu została trzecia żona magnata, Barbara z Duninów Sanguszkowa (1718-1791) [7]. Nie wyszła ona powtórnie za mąż. Dopiero po tym wydarzeniu księżna zaangażowała się w działalność polityczną w Rzeczypospolitej. Starła się utrzymywać przyjazne kontakty ze wszystkimi grupami politycznymi Rzeczypospolitej. Przyjaźniła się z dworem królewskim Augusta III Sasa czyli tzw. Kamaryłą Mniszcha. Wiadomo było, iż księżna cieszyła się względami królowej Marii Józefy Habsburżanki, ale przy tym dbała o dobre stosunki z hetmanem wielkim koronnym Janem Klemensem Branickim, propruskimi Potockimi oraz «Familią» książąt Czartoryskich i Poniatowskich. Starła się «grać na wielu fortepianach». W ten sposób starła się zadbać o przyszłość dzieci i o pozostawiony majątek po zmarłym mężu [2].

Jej mąż, Paweł Sanguszko był niezwykle przedsiębiorczy i zaradny, wśród współczesnych cieszył się opinią dobrego gospodarza umiejętnie troszczącego się o sprawy prawno-majątkowe. W Zasławiu doprowadził do ożywienia handlu, odrodzenia podupadłych cechów rzemieślniczych i unormowania stosunków z żydowskimi mieszkańcami obu części miasta. Rozpoczął też starania o prawa miejskie dla Nowego Zasławia, zwieńczone sukcesem w 1754. Podjął również szereg działań zmierzających do obudowy zniszczonego i podupadłego miasta, remontując i ponownie fundując kościoły i klasztory [6].

Sanguszko odnowił również fundację zasławskich bernardynów. W 1727 roku rozpoczęto przebudowę całego zespołu, wzniesiono nowy kościół na planie krzyża łacińskiego oraz kaplicę z grobami fundatorów. W 1744 roku podpisano kontrakt z Grzegorzem Żdanowskim, snycerzem z Ostroga, na wykonanie ołtarza «według abrysu sobie podanego» do starego obrazu Matki Boskiej Bolesnej [6].

W latach czterdziestych został odremontowany również pałac (Pałac Sanguszków w Zasławiu). Pracami kierował gubernator zasławski Andrzej Goski oraz mistrz murarski sprowadzony z Warszawy, Wojciech Strzałkowski. W czasie tych robót

wyremontowano pokoje, w których położono nowe tynki, posadzkę, wymieniono piece, wymieniono okna i drzwi. W trakcie remontu odnowiono pokój i osobny gabinet księżnej, pokój księżniczki, kancelarię i gabinet księcia, dużą salę reprezentacyjną i mały skarbiec. Sale wyposażono w kunsztownie zdobione meble, z wyrytymi herbami, różnorodne stoły, stoliki, krzesła obite czerwoną skórą, szafy oraz sporą ilość porcelany i wyrobów złoconych. Kancelarię udekorowano karmazynowym adamaszkiem, sześcioma białymi lustrami i dwoma dużymi zwierciadłami, z kolei salę reprezentacyjną malowanymi obiciami, a krzesła w niej pokryto skórą w kolorach złota i czerwieni. Wyremontowano również pałacową kaplicę, w której ołtarz z rzeźbą Chrystusa wykonał wspomniany już snycerz Grzegorz Żdanowicz [6].

Naprzeciwko odremontowanego pałacu powstały zespół klasztorny księży misjonarzy. Po jego śmierci fundację potwierdziła Barbara z Duninów, która zobowiązała się dalej finansować nieukończoną jeszcze budowę, ponadto obiecał pokryć koszty misji prowadzonych na Wołyniu oraz sfinansować zakonnikom budowę folwarku z browarem. Hojnym dobroczyńcą zasławskich misjonarzy został również Aleksander Kniehyński, chorąży kijowski, który na rzecz klasztoru legował kapitał w wysokości 80 tys. florenów polskich. Prace budowlane powierzono Pawłowi Fontanie [5].

Barbara Sanguszkowa podejmowała szereg inicjatyw gospodarczych i ekonomicznych, ale jej ulubionym zajęciem były skupione wokół sztuki i kultury. W połowie lat 50. opuściła wraz z dworem Zasław, odwiedzając go w następnych latach tylko sporadycznie, na terenie miasta inicjowała szereg przedsięwzięć o charakterze architektonicznym i artystycznym. Ambitna wdowa sfinansowała remont kościoła farnego. Prace rozpoczęto wiosną r. 1754. Od lipca do listopada Paweł Fontana otrzymywał znaczne sumy na potrzeby prowadzenia prac. W sierpniu 1755 założono nowy dach, następnie zbudowano na nim wieżyczkę na sygnaturkę. W kolejnych trzech miesiącach założono blaszaną kopułę na wieży z krzyżem. W październiku zbudowano schody przed głównym wejściem, a w grudniu

wstawiono drzwi i okna. Prace wykończeniowe kontynuowano jeszcze w lutym 1756 [6].

Najpoważniejszym przedsięwzięciem artystycznym Barbary Sanguszkowej była budowa nowego pałacu. W latach 1755–1759 wzniesiono zasadniczy korpus pałacu, założono więźbę dachową i położono dachówkę. W następnych pięciu latach otynkowano elewacje zewnętrzne i wewnętrzne pałacu, w pomieszczeniach dolnych nałożono sztukaterie, w niektórych ułożono posadzkę, wstawiono piece oraz część drzwi i okien. W potężnym westybulu pośrodku pałacu wzniesiono dwubiegowe schody, które otoczono żelazną balustradą. Nieukończony jeszcze pałac kosztował Sanguszkową do roku 1764 niebagatelna kwotę 150 tysięcy złp [6].

Księżna ściśle kontrolowała przebieg robót, ingerowała w proces budowy, żądała sprawozdań, projektów do akceptacji, które konsultowała z innymi architektami, w tym z Jakubem Fontaną. Słynny architekt warszawski zaprojektował monumentalny westybul z portykiem czterokolumnowym, klatką schodową oraz drobniejsze elementy wyposażenia. Część dekoracji sztukowych i rzeźbiarskich w pałacu wykonał Jan Pusz. Roboty przy fortyfikacjach prowadzono ok. 1765. Podwyższono wówczas mur od Horynia i od strony pogłębionej jednocześnie fosy, rozbudowano także narożne bastiony [6].

Jednocześnie z budową dziedzińców założono ogród. Projekt ogrodu wykonał w Warszawie Carl Georg Knackfuss [6]. Zaslowski ogród w 1763 roku musiał być w większości skończony, skoro Józef Miastkowski donosił księżnej: «nie mogłem patrzeć bez podziwiania drzew planowanych wiele i faciata jak jest teraz już ku dokończeniu, tak się wydaje ślicznie, że niepodobna, ogrodu wielka część wyplantowanego i zasadzonego bo dolny cały wyższy wyplantowany zupełnie i tu od miasta jak teraz drzewa zasadzone i park dany u dołu naprzeciwko pałacu tak się to wydaje pięknie że będziesz zapewne Wasza Dobrodziejko kontenta jak to zobaczysz lubo jeszcze można to miejsce daleko więcej ozdobić» [1].

W latach 50. i 60. XVIII wieku przystąpiono do prac remontowych i dekoracyjnych w kościele bernardynów. Dobroczyńcą zasławskich Bernardynów była Barbara Sanguszkowa, fundatorka nowych organów. Prace przy klasztorze Bernardynów zamykają XVIII-wieczny okres świetności i dynamicznego rozwoju artystycznego miasta [6].

Wiek XVII i XVIII odcisnęły niewątpliwie silne piętno w panoramie artystycznej Zasławia. Wówczas powstały najokazalsze budowle, sakralne i świeckie, świadczące o jego żywotności i znaczeniu. Swoją świetność miasto zawdzięczało kolejnym właścicielom, przede wszystkim rodzinie Zasławskich oraz Sanguszków. Sanguszkowie uczynili Zasław jednym z najważniejszych ośrodków dworskich na Wołyniu. Nic więc dziwnego, że miasto przyciągało rzecze artystów i rzemieślników, nawet z odległych miejscowości, Krzemieńca, Ostroga, Annapola, dalekiego Lwowa, a nawet Warszawy i Lubartowa [6]. Dzięki temu majątne miasteczko nad rzeką Horyń pozostawało w związkach kulturalnych z wieloma miejscami w Polskim i Ukraińskim ośrodku artystycznym i dworskim. Natomiast słowa uznania za to należy oddać Barbarze Sanguszkowej.

Bibliografia

1.APKr, AS, teka 265, plik 4, list Józefa Miastkowskiego do Barbary Sanguszkowej, 1763.

2.Krawczyk K. Barbara Sanguszkowa «Pewna zacna weteranka». URL: <https://historix-tours.blogspot.com/2021/03/barbara-sanguszkowa-pewna-zacna.html> (07.09.2022).

3.Kreatywny krąg «Literat-Mecenas». Majowe spotkania literackie 8 – 10 maja 2008 r. w Żarach. Żary, 2008.

4.Skrabski J. Fundacje artystyczne Barbary z Duninów Sanguszkowej. Przyczynek do roli kobiet w wieku XVIII w Polsce. Tarnów, 2007.

5.Skrabski J. Problematyka artystyczna kościoła misjonarzy w Zasławiu: Sztuka kresów wschodnich, 5, red. Betlej A., Krasny P., 2003.

6.Skrabski J. Zasław jako ośrodek artystyczny w XVII i XVIII wieku. URL:

<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Local/Zaslav/Heritage/ArtCenter.html> (07.09.2022).

7. Stasiewicz K. Aktywność kulturowa dworu księżnej Barbary z Duninów Sanguszkowej: Dwory magnackie w XVIII wieku, red. Kostkiewiczowa T. i Roćko A. Warszawa, 2005.

8. Walkiewicz-Michałowska E. Barbara Urszula z Duninów Sanguszkowa «Dama Pewna, Dama Polska». URL: <https://poland.us/strona,13,32699,0,barbara-urszula-z-duninow-sanguszkowa-dama-pewna-dama-polska.html> (07.09.2022).

Анастасія Слівська, студентка ОПП «Філологія. Польська мова і літератури, друга мова – англійська»;
*Юлія Киричок, студентка ОПП «Філологія. Польська мова і літератури, друга мова – англійська»,
Хмельницький національний університет*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКИХ ПРОСВІТИТЕЛІВ У ЗАХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

У статті висвітлюється історія заселення поляків на Поділлі ще в період раннього середньовіччя, за часів Київської Русі. Масове переміщення польського населення після приєднання України до Росії і поразки Польщі у війні з Туреччиною. Життя і діяльність видатних польських діячів.

Ключові слова: поляки, історія, Поділля, війна, видатні діячі.

Artykuł obejmuje historię osadnictwa Polaków na Podilli we wczesnym średniowieczu, w czasach Rusi Kijowskiej. Masowe wysiedlenia ludności polskiej po przystąpieniu Ukrainy do Rosji i porażce Polski w wojnie z Turcją. Życie i działalność wybitnych postaci polskich.

Słowa kluczowe: Polacy, historia, Podillia, wojna, wybitne postacie

Як свідчать дослідження, зокрема Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т. Г. Шевченка, поляки на території сучасної Хмельниччини почали з'являтися ще в період раннього середньовіччя, за часів Київської Русі. Це були купці, ремісники, військові переселенці, захоплені Ярославом Мудрим після походів на Польщу 1030–1031 років. У Галицько-Волинській державі багато поляків служило при князівських дворах.

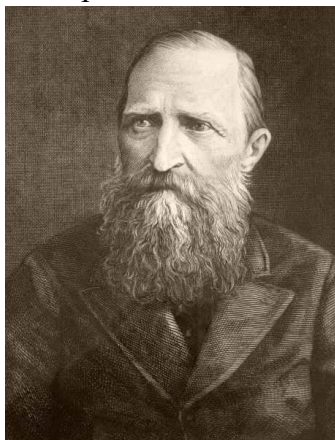
Перша хвиля польської еміграції була пов'язана із захопленням у XIV столітті Галицько-Волинського князівства. У середині XVI століття переселяються на захоплені землі вихідці зі східних польських воєводств – Жешувського, Люблінського, Келецького, Краківського. Особливо інтенсивно заселялося Поділля селянами і міською біднотою. Масове переміщення

польського населення було викликане наявністю «свобод», ослабленням Речі Посполитої після приєднання України до Росії і поразки Польщі у війні з Туреччиною. Основними причинами цих втеч були посилення феодальної експлуатації, зростання відробіткової ренти у самій Польщі. У XVII – XVIII століттях після Люблінської унії збільшилася кількість польських переселенців з центральних районів Польщі.

Поляки були неоднорідними в соціально-етнічному плані. Частину з них становили так звані «мазури» – у минулому бідні селяни, переселенці з Мазовії, іншу групу становила «шляхта», тобто чиновники – нащадки дрібної польської шляхти, яку привезли з собою польські магнати, щоб було кому нести військову службу та охороняти кордони.

Наприклад, села Шаровечка (нині Хмельницький район) і Гречани (сьогодні входять до складу м. Хмельницького) були заселені «мазурами», а в деяких селах нині Волочиського району жила в основному шляхта. Ці дві етнічні групи поляків є й понині і мають певні відмінності в культурі і побуті [3].

Із Поділлям пов'язане життя і творчість багатьох відомих письменників, зокрема Юзефа Ігнація Крашевського, Генрика Сенкевича, Северина Гощинського, Юзефа Корженьовського і Мавриція Гославського.

Юзеф Ігнацій Крашевський

Народився Ю. Крашевський у Варшаві, але дитинство його минало в сільській місцевості, серед мальовничої природи Волині. Закінчивши середню школу, майбутній письменник вступив 1829 року на філологічний факультет Вілінського університету. У період навчання брав активну участь у студентському житті та антиурядових гуртках, друкувався в періодичних виданнях. Через рік його

було заарештовано і засуджено до тюремного ув'язнення. Вийшовши 1832 року з ув'язнення, Ю. Крашевський свою 20-річну і найбільш плідну у творчому аспекті частину життя пов'язав із Волинню.

1838 року Ю. Крашевський одружується і разом із дружиною поселяється на Волині, спочатку в село Омельне Луцького повіту, потім у село Городець біля Луцька. У так званий Волинський період автор написав багато мистецтвознавчих і публіцистичних статей, повістей та оповідань із життя простих людей *«Хата за селом»*, *«Чернеча могила»*, *«Два світи»*, *«Повість без назви»*.

1853 року Ю. Крашевський переїхав до Житомира, який був столицею губернії і центром польського життя на Волині. Його обрали попечителем губернської гімназії. Перебуваючи на цій посаді, він сприяв покращенню харчування дітей, деяким допомагав матеріально. Працюючи директором Житомирського театру та головою дворянського клубу, він облаштував бібліотеку, дбав про те, щоб на сцені театру здійснювалися постановки драм польською мовою. 13 лютого 1857 року тут відбулася прем'єра п'єси Ю. Г. Крашевського *«Портрет»*, яка з великим ентузіазмом була прийнята горожанами [2].

Юзеф Коженювський, визначний польський письменник і педагог, народився в селі Смульно під Бродами на Львівщині 19 березня 1797 року. Він – один із тих літературних діячів, які після польського повстання 1831 року потрапили у вигнання.

Як письменник Юзеф Коженювський сформувався на Волині. 1808 року він переїхав до Кременця, де закінчив відомий на той час лицей (згодом Юзеф став його викладачем). Двадцять років життя Юзефа

Коженівського пов'язані саме з Кременцем. Тут він написав перші поетичні твори та драматургію, познайомився з великим волиннянином Василем Щасним – секретарем «Літературної гезети», поетом і перекладачем, який згодом ставив твори Коженівського поряд із творами Пушкіна, В'яземського, Дельвіга. До речі, трагедія Юзефа Коженівського «*Монах*» стала першим твором слов'янських драматургів, що входив до репертуарів театрів тогочасної Російської імперії.

Будучи педагогом, Юзеф Коженівський не мислив себе без театру, писав драми та комедії «*Гарна жінка*», «*Мертві і живі*», «*Заручини акторки*», «*Чоловік і артист*» та інші. Однак сколихнула читацьку та глядацьку аудиторії драма «*Карпатські горяни*». Цей твір протягом 20 років був заборонений царською цензурою. Матеріал для драми Юзеф Коженівський збирав під час поїздок на Гуцульщину. Джерелом для написання глибокого соціального твору стали місцеві розповіді. Сюжет такий: рекрут Антон Ревізорчук утікає з війська, повертається додому, вбиває соцького та стає опришком. Мати незламного горянина помирає з відчаю, кохана збожеволіла [1]. Антон Ревізорчук залишається нескореним, хоча розуміє своє становище: «Тепер усі мої упокоїлись, пора і мені на шибеницю...» [5].

Драма «*Карпатські горяни*» набула широкої популярності, яка тривала більше півстоліття. Російською мовою драму переклав сам автор, а українською її перекладали Микола Устиянович, Софія Тобілевич, Гнат Хоткевич. «*Карпатські горяни*» виходили під назвою «*Антон Ревізорчук*», «*Гуцули*», «*Рекрут*». Юзеф Коженівський зробив те, чого не зробили інші польські письменники, народжені в Україні: герої «*Карпатських горян*» – не поляки, що мешкають в Україні, а самі ж українці. Буваючи в Карпатах, Юзеф Коженівський не просто захоплювався розповідями місцевих старожилів, піснями, а щиро заздирив гуцулам [1].

До яскравих представників «української школи» в польській літературі належить **Маврицій Гославський** (1802–1834) – польський поет, фольклорист, революціонер.

Маврицій Гославський народився 1802 року в містечку Фрампіль (тепер Косогірка), а дитинство пройшло в Нігині, що на Кам'янецьчині, біля мальовничих токтрів – подільських медоборів.

У 1812–1816 роках майбутній поет навчався в Кам'янецькій повітовій школі. Тут він почав писати вірші. Закінчивши 1824 року славнозвісний Кременецький

ліцей, Маврицій Гославський став домашнім учителем. Він працював переважно у Кам'янецькому повіті. Поет збирав і записував на Поділлі українські народні пісні, звичаї, перекази, легенди. Він назавжди полюбив Подільський край.

1826 року вийшла поема Мавриція Гославського «Поділля», яка принесла авторові літературну славу. Поема складається з чотирьох частин. Особливий інтерес становить друга частина, де подано образ Роксолани (Насті Лісовської) і стверджується, що вона родом із Чемерівців:

Про походження Роксолани з цього містечка писав священник і краєзнавець Михайло Орловський в історичній повісті «Роксолана, чи Анастасія Лісовська», опублікованій 1880 року в «Подільських єпархіальних відомостях» [4].

Отже, польські митці, народжені на території України, зберегли у своїй творчості низку українських рис, окремі з них писали або про Україну, або про українських героїв, або українською мовою.

Список використаної літератури

1. Гупало С. Зачарований Україною. *День*. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayina-incognita/zacharovaniy-ukrayinouy> (дата звернення: 28 вересня 2022).
2. Крашевський Юзеф Ігнацій. Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олега Ольжича. URL: <http://www.lib.zt.ua/ua/outstanding/node/233> (дата звернення: 28 вересня 2022).
3. Поляки. Історична довідка. Хмельницька обласна бібліотека імені Т.Г.Шевченка. URL: https://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=563&dep_cur=1065#gsc.tab=0 (дата звернення: 28 вересня 2022).
4. Сорочан Ю. Маврицій Гославський і Роксолана. *Подільнин*. URL: <http://podolyanin.com.ua/history/8048/> (дата звернення 28 вересня 2022).
5. Korzeniowski J. Polacy górale. Kraków : Wydawnictwo «Przełom», 1947. 55 s.

*Наталія Торчинська, кандидат філологічних наук, доцент
кафедри слов'янської філології,
Михайло Торчинський, доктор філологічних наук, професор
кафедри української філології,
Хмельницький національний університет*

ВНЕСОК ПОЛЬСЬКИХ НАУКОВЦІВ В УКРАЇНСЬКУ ДІАЛЕКТОЛОГІЮ

У статті запропоновано інформацію про внесок польських науковців, вихідців з українських земель, у розвиток вітчизняної діалектології; запропонований матеріал є елементом довідника «Діалектологія в іменах».

Ключові слова: діалектологія, польські та українські науковці, праці з діалектології.

Artykuł zawiera informacje o wkładzie polskich naukowców, rdzennych mieszkańców ziem ukraińskich, w rozwój dialektologii narodowej; proponowany materiał jest elementem podręcznika «Dialektologia w imionach».

Słowa kluczowe: dialektologia, naukowcy Ukrainy i Polski, prace z dialektologii.

У світі не існує мов, у структурі яких не виділяли б діалектів, тому різновиди місцевого мовлення постійно привертають увагу науковців. Звісно, українська діалектологія як наука репрезентована низкою глибокозмістовних праць вітчизняних дослідників, які зосереджували увагу на фонетичних, лексичних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних діалектних особливостях північного, південно-західного та південно-східного наріч нашої мови. Проте питанням українських діалектів у різний період також приділяли увагу і польські лінгвісти, що зумовлено різними причинами, зокрема і їхнім українським походженням, і міжмовними взаємозв'язками, і, зрештою, звичайною зацікавленістю мовою іншої держави. Оскільки сусідні народи не

існують відокремлено, то й можемо говорити про низку адстратних явищ на кордонах, про діалектні вкраплення у структурі обох мов і загалом про певні спільні ознаки в літературних мовах.

Мета статті – на основі праці «Українські мова. Енциклопедія» узагальнити інформацію про внесок польських науковців у розвиток української діалектології, коротко схарактеризувати їхні праці, у яких хоча б дотично висвітлено питання функціонування українських говірок.

ДЕЙНА Кароль (10. 11. 1911 р., с-ще Великі Борки, тепер Тернопільського району Тернопільської обл. – 17. 04. 2004 р.,

Лодзь) – польський мовознавець-славіст, доктор філологічних наук, професор, академік Польської АН. Закінчив Львівський університет. Із 1945 р. працював у Лодзинському університеті та Лодзинському відділі Польської АН. Досліджував слов'янські (українські, польські, чеські) діалекти, розробляв теоретичні проблеми лінгвістичної географії, засади діахронічної інтерпретації лінгвістичних карт та атласів,

теоретичні і практичні питання діалектологічної лексикографії. Детально описав фонетику й граматику українських наддністрянських говірок, на підставі картографування визначив їхнє внутрішнє членування і диференційні риси, якими наддністрянський говір протиставляється іншим говорам («Подільсько-волинське мовне суміжжя» (1938); «Українські говірки на захід від Збруча» (1947); «Українські говірки Тернопільщини» (1957) та ін.). Вивчав українсько-польські та українсько-білоруські міждіалектні контакти («Польські елементи в західноукраїнських діалектах» (1948); «Мовна належність брестсько-пінських говірок» (1977), усі праці – польською мовою) та ін. [2, с. 133–134].

ЗІЛИНСЬКИЙ Іван Михайлович (22. 05. 1879 р., с. Красна, тепер Кросненського повіту, Польща – 20. 04. 1952 р., Прага) – український мовознавець у Польщі, Чехії, Словаччині. 1907 року закінчив Віденський університет, працював у Ягеллонському (Краків) та у Карловому (Прага) університетах. Автор низки праць з українського мовознавства, зокрема з української діалектології: *«Проба упорядкування українських говорів»* (1913), *«До питання про діалектологічну класифікацію українських говорів»* (1924), *«Карта українських говорів»* (1933), *«Границі бойківського говору»* (1938) [2, с. 204].

КАРАСЬ Мечислав (11. 02. 1924 р., с. Пшендзель, пов. Ніско Тарнобжеського воєводства – 10. 08. 1977, Краків) – польський мовознавець, доктор філологічних наук, професор. Закінчив Ягеллонський університет у Кракові, працював у ньому доцентом, професором, ректором. Досліджував проблеми польської і слов'янської діалектології та ономастики, польсько-українські міжмовні зв'язки (*«Про народні говори Ряшівщини»* (1969)). Опрацював і опублікував (разом із Й. Дзендзелівським) архівні українські діалектні матеріали, зібрані у 1926 – 1932 рр. І. Зілинським переважно в наддністрянських і надсянських говірках (*«Дослідження з української та польської діалектології. З матеріалів колишньої кафедри східнослов'янських мов Ягеллонського університету»* (1975)). Співавтор книги *«Studia nad dialektologią ukraińską i polską»* (Kraków, 1975) [1].

КОНДРАТЮК Міхал (6. 03. 1934 р., с. Дубіни, тепер Гайнувського повіту Підляського воєводства) – польський мовознавець, доктор філологічних наук, професор. Закінчив факультети російської та білоруської філології Варшавського університету. У 1960–1992 рр. працював в Інституті слов’язнавства Польської АН, потім – у Білостоцькому філіалі Варшавського університету (із 1997 р. – Білостоцький університет) керівником кафедри білоруської філології. Досліджує формування і розвиток ойконімії, балто-слов’янські, польсько-білоруські та польсько-українські міжмовні контакти: *«Вокалізм білорусько-українських говорів Гайнувського повіту»* (1964); *«Деякі лексичні запозичення у говірках польсько-українсько-білоруського пограниччя»* (2000); *«Імператив у говірках польсько-білорусько-українського порубіжжя»* (2002), лінгвогеографічним методом вивчає українські та білоруські говірки польсько-східнослов’янського суміжжя [2, с. 266–267].

КУРАШКЕВИЧ Владислав (22. 02. 1905 р., м. Влодава, тепер Люблінського воєводства – 10. 03. 1997 р., м. Познань) – польський мовознавець, член Польської академії мистецтв, Польської АН. Закінчив Львівський університет, викладав у гімназіях, згодом – професор Люблінського, Вроцлавського, Познанського університетів. Автор низки праць із діалектології східнослов’янських мов, зокрема української мови: *«Нарис східнослов’янської діалектології»* (1954), *«Нові уваги до розвитку українського ікавізму»* (1976), *«Українські й білоруські дифтонги та їх редукція»* (1978) [2, с. 287–288] .

ЛЕСІВ Михайло (3. 05. 1928 р., с. Стара Гута, тепер у складі с. Гончарівка Монастириського району Тернопільська обл. – 15. 07. 2016 р.) – польський мовознавець, україніст і славіст, доктор філологічних наук. Закінчив Люблінський католицький університет, стажувався у Київському університеті (з історії української мови). У 1973 – 1974 рр. читав курси лекцій з українського мовознавства в Гарвардському університеті (Кембридж, США). Від 1992 р. – завідувач кафедри філології Інституту

слов'янської філології Університету ім. М. Кюрі-Склодовської та завідувач кафедри слов'янських мов Католицького університету. Автор праць з українського та слов'янського мовознавства, ономастики, історії і культури мови, фольклористики, а також з української діалектології: *«Діалектні фонетичні елементи в галицьких віршованих драмах 17–18 ст.»* (1961), монографія *«Українські говірки у Польщі»* (1997) [2, с. 311].

ОСОВСЬКИЙ Лешек (1. 04. 1905 р., Варшава – 10. 02. 1996 р., там само) – польський славіст, доктор слов'янської філології. Закінчив Ягеллонський університет у Кракові. Читав лекції у Львівському університеті (1935 – 1939), із 1946 р. – професор Вроцлавського і Опільського університетів. У 1964 – 1975 рр. був професором Познанського університету,

де заснував кафедру русистики. Дослідник польської та східнослов'янських мов. Питання української мови розглядав у працях: *«З діалектологічних досліджень з білорусько-українського пограниччя»* (1933), *«Про проблему українсько-білоруського*

мовного кордону. *Стан досліджень»* (1939), *«Діалектні білорусько-українські місцеві назви на -і́а»* (1955) [2, с. 448].

РІГЕР Януш (20. 09. 1934 р., Краків) – польський мовознавець, доктор філологічних наук, професор. У 1955 р. закінчив Ягеллонський (Краків) університет. Із 1960 р. працює в Інституті славістики Польської АН, у 1972 – 1991 рр. завідував сектором української мови, а з 1993 – полоністичним центром. Викладач Варшавського, Лодзинського та Католицького університетів.

Основні праці з української діалектології: *«Атлас бойківських говірок»* (т. 1 – 7, 1980 – 1991 рр., у співавт.), *«Про декілька запозичень з румунської мови в західноукраїнських говорах Карпат і Підкарпаття»* (1979), *«Лексика та ономастика Лемківщини»* (1995), *«Лексичний атлас гуцульських говірок»* (1996); усі польс. мовою. Відповідальний редактор 3-го тому *«Общекарпатского диалектологического атласа»* (1991) [2, с. 552].

ЧИЖЕВСЬКИЙ Фелікс (3. 04. 1949 р., с. Заріка Люблінського воєводства, Польща) – польський мовознавець, доктор гуманітарних наук. Закінчив Люблінський університет, у якому й працює; із 2003 р. – директор Інституту славістики. Досліджує польські та українські говори, фольклор українсько-польського порубіжжя. Основні праці: *«Вплив наголосу на розвиток вокалізму в українських говорах Влодавщини»* (1986), *«Фонологічні системи голосних в українських влодавських*

говорах» (1989), *«Про проблеми мовної інтерференції в українських говорах східної Люблінщини»* (1988), *«Полонізми в українських говорах Побужжя»* (1989), *«Фонетика і фонологія польських і українських говорів південно-східного Піддяшшя»*

(1994; усі праці – польс. мовою). Уклав регіональний двомовний атлас, який, зокрема, відбиває вплив різних чинників на динаміку структури українських говірок у польськомовному оточенні («Атлас польських і українських говірок Володавицини», 1986 р.) та регіональну діалектну хрестоматію («Польські та українські діалектні тексти зі східної Люблінщини», 1998 р., у співавт.) [2, с. 793].

ШТІБЕР Здислав (7. 06. 1903 р., с. Щакова, поблизу м. Яворова, тепер Львівської обл. – 12. 10. 1980 р., Варшава) – польський мовознавець, доктор філологічних наук, член Польської АН. Закінчив Ягеллонський університет (Краків), був професором Львівського, Ягеллонського, Лодзинського, Варшавського університетів. Із 1961 р. – керівник відділу слов'янознавства Польської АН. Досліджував проблеми польської, слов'янської діалектології та загального

мовознавства, фонології, ономастики, історії мови. Питанням української діалектології присвячено праці: «Польський і словацький вплив на лемківські говори» (1936), «Русинські говори на захід від Опору» (1938), «Причинки до лексики українських говірок у Карпатах» (1956), «Лінгвістичний атлас давньої Лемківщини» (т. 1 – 8, 1956 – 1969 рр.), «З історичної фонетики лемківського говору» (1958), «Система вокалізму давньої Лемківщини» (1960), «Система консонантизму давньої Лемківщини» (1963) [2, с. 807].

ЯНІВ Ян (22. 11. 1888 р., с. Мошківці, тепер Калуського району Івано-Франківської обл. – 17. 12. 1952 р., Краків) – польський філолог, доктор філологічних наук, член Польської АН. Закінчив Львівський університет, у 1913 – 1914 рр. навчався у Німеччині та Швейцарії. Під час Першої світової війни потрапив у російський полон: у 1918 – 1921 рр. був професором

Ташкентського університету (тепер Узбекистан). У 1923 – 1941 та 1944 – 1945 рр. працював у Львівському університеті; від 1945 р. – професор Ягеллонського університету (Краків). Праці присвячені польському, чеському та українському мовознавству. Досліджував фонетику, морфологію і лексику українських діалектів («*Малоруська говірка Мошківців і Сивки Наддністрянської на тлі навколишніх сіл*»,

1926 р.; «*З фонетики русинських говірок*», 1928 р., польс. мовою), проблеми діалектогенезу, зокрема походження гуцульського діалекту. Зібрав великий діалектний лексичний матеріал («*Słownik huculski*», Краків, 2001; опрацював і підготував до друку Я. Рігер) [2, с. 813].

Як свідчить вищевикладена енциклопедична інформація, польські діалектологи здебільшого приділяли увагу галицьким, гуцульським, бойківським, лемківським говіркам, тобто мовленню тих територій, які довгий час перебували під впливом Польщі. Щодо подільських говірок, то про них частково писали лише К. Дейна та Ф. Чижевський.

Отже, як бачимо, більшість із польських науковців народилися на теренах України, що, імовірно, і спонукало їх до вивчення українських говірок, бо лише перебування в певному мовному середовищі дозволяє правильно й чітко схарактеризувати мовні особливості і зробити вагомі висновки, які є цінними в українсько-польській лінгвістиці.

Список використаної літератури

1. Карась Мечислав. Енциклопедія сучасної України. 2012. Т. 12. URL : <https://esu.com.ua/article-9685> (дата звернення: 26.10.2022).

2. Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О. О. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.

Ірина Федорчук, студентка ОПП «Філологія. Польська мова і літератури, друга мова – англійська»;
*Вікторія Савельєва, студентка ОПП «Філологія. Польська мова і літератури, друга мова – англійська»,
Хмельницький національний університет*

ІСТОРИЧНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ПОЛЬСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДІВ

У статті проаналізовано окремі аспекти історичних взаємозв'язків українського та польського народів від найдавніших часів до 2022 р.; окреслено рівень сучасної допомоги Польщі Україні.

Ключові слова: *українсько-польські відносини, історія, політика, сучасний етап, війна.*

Artykuł analizuje historyczne współzależności narodów ukraińskiego i polskiego; także stosunki dyplomatyczne między Polską a Ukrainą; obejmuje najważniejsze okresy

Słowa kluczowe: *relacje, historia, ludzie, polityka, scena współczesna, wojna.*

Історія відносин між Україною та Польщею сьогодні має особливе значення, позаяк сприяє розвитку взаємодії у різних суспільних сферах. Із відновленням незалежності України і демократизацією Польщі принципово нового характеру і масштабів набули традиції міждержавної співпраці, закладені ще у 1917–1920 рр. Їхня активізація і поглиблення посилюється на тлі євроінтеграційних процесів і агресивної політики Росії. Польща стала реальним промоутером українського євроатлантичного руху. Упродовж останнього 30-річчя Україна та Польща започаткували нову сторінку українсько-польських взаємин, співпраці та партнерства, уклали низку договорів, заклали основи для утвердження рівноправного статусу поляків в Україні й українців у Польщі.

Метою дослідження є формування уявлення про політичні, соціально-економічні, культурні зв'язки між українським та польським народами, які існували протягом другої половини X – початку XXI ст.

Початок взаємин українського і польського народів

Одна з найбільш ранніх подій історії відносин Київської Русі та Польської держави, зазначених у літописах, сягає 980 років, коли київський князь Володимир Святославич відвоював у поляків східнослов'янські Червенські міста (у верхів'ях Західного Бугу). 1018 року Святополк Окаяний, який втік із Києва, звернувся за допомогою до польського короля Болеслава I Хороброго, який зумів перемогти Ярослава Мудрого в битві на річці Бузі. Київський похід Болеслава I увінчався взяттям міста, проте Болеслав, замість того, щоб передати владу Святополку, почав правити в місті сам. Обурені жителі Києва підняли повстання, у ході якого почали «бити ляхів». Болеслав утік зі скарбницею і полоненими сестрами Ярослава Мудрого. Червенські міста знову опинилися під владою Польщі, а повернуті були Ярославом Мудрим і його братом Мстиславом Хоробрим 1030-1031 роках. Подібні події сталися 1069 року, коли князь Ізяслав Ярославович втік до Польщі до свого племінника Болеслава II Сміливого і той, здійснивши похід на Київ, втрутився в руську династичну суперечку на користь Ізяслава. Згідно з легендою, меч-реліквія на ім'я Щербець, який використовували при коронації польських королів, отримав щербину при ударі Болеславом I або Болеславом II об Золоті ворота в Києві. Пізніше, в період феодальної роздробленості, Червенські землі входили до складу Волинського і Галицько-Волинського князівства, а в XIV столітті їх знову захопила Польща. Сьогодні ця область, відома також як Червона Русь, розділена між Польщею, Україною та Білоруссю. Як і Русь, Польща зазнала на собі в XIII столітті кілька монгольських вторгнень, однак, незважаючи на руйнування, монгольське іго над польськими землями встановлено не було, що згодом забезпечило

Польщі перевагу в розвитку торгівлі, культури і суспільних відносин. 1340 року помер Володимир Львович, останній галицький престолонаслідник з династії Рюриковичів, після чого Галицьке князівство було захоплено військом Казимира III і приєднано до Польського королівства [8].

Відповідно до Берестейського миру, підписаного 9 лютого 1918 року між Україною та Центральними державами, питання українсько-польського кордону мала остаточно вирішити комісія на підставі «етнографічних відносин і з узгодженням бажань населення» [6, с. 372–387].

Тверда позиція Києва в питанні реалізації умов Брестського миру щодо північно-західних кордонів змусила Регентську раду Королівства Польського ініціювати встановлення дипломатичних відносин з Україною. До Києва прибув Станіслав Ванькович – представник в ранзі надзвичайного посла і уповноваженого міністра. Одночасно з цим в Східній Галичині почалася війна між ЗУНР і Польщею, у якій Наддніпрянська Україна виступила на стороні галицьких українців. Таким чином, на кінець 1918 року Україна фактично опинилася в стані війни на два фронти, одночасно ведучи бойові дії як проти більшовиків, так і проти поляків [3, с. 448].

У міжвоєнній Польщі, вже під час Другої світової війни, становище українців було важким. Школи національних меншин масово закривалися, а суспільне життя підлягало стрімкій полонізації [9].

Після завершення Другої світової війни у серпні 1945 року було підписано договір про кордон між Польщею та СРСР, який зафіксував кордон між ПМР та УРСР, що з певними поправками 1951 року зберігається донині як кордон між Польщею та Україною. Пізніше було проведено фактичний обмін населення, частину українців із території Польщі депортували до СРСР, а більшість поляків УРСР депортували до Польщі [9].

Сучасний етап польсько-українських відносин

Про новий етап у розвитку стосунків польського та українського народів варто говорити, починаючи з 1989 року, коли Україна робила перші кроки до своєї незалежності.

У вересні 1989 року група польських парламентарів прибула до Києва на установчий з'їзд Народного Руху України. Вони підтримали прагнення національно-демократичних сил України. Саме тоді були закладені підвалини нової моделі польсько-українських відносин [2, с. 62–63].

Про прогрес у польсько-українських стосунках свідчила й ухвала Сенату Польщі від 27 липня 1990 р. з приводу проголошення Україною 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет. У цьому документі, зокрема, відзначається: «Поляки, які свободу і незалежність Вітчизни вважають своїми основними цінностями, цілком розуміють той переломний момент в історії України, сусіда, з яким бажають жити як рівні і близькі собі народи, а також розвивати співпрацю у всьому...» [5, с. 63].

13 жовтня 1990 р. в Києві було підписано Декларацію про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. У статті з цієї Декларації записано: «Українська Радянська Соціалістична Республіка і Республіка Польща не мають одна до одної жодних територіальних претензій і не будуть висувати таких претензій у майбутньому» [4].

Обидві країни пообіцяли поважати права національних менших на своїй території і сприяти покращенню їхнього становища. Декларація ще раз підтверджувала історичні й етнічні зв'язки між державами.

Перейдемо до 1991 року, коли 2 грудня Республіка Польща першою із-поміж зарубіжних країн визнала державну незалежність України, а вже 8 січня 1992 року між двома країнами встановлено дипломатичні відносини [1, с. 115].

Польща погодилася допомагати Україні інтегруватися в західноєвропейські організації, насамперед НАТО і ЄС. Представник МЗС України так образно визначив головний напрям співпраці з Польщею: «Для України шлях через Москву веде до Сибіру, а через Варшаву – до Парижа» [2, с. 73].

Ключовими напрямками етапу з 2010 по 2022 роки для двох країн було реформування, розширення економічних контактів між Україною та Польщею, підтримка й допомога Польщі у питаннях інтеграції України в європейську спільноту та скасування візового режиму для українців. Сьогодні розвиток партнерства між Україною та Польщею відповідає національним інтересам обох держав [7].

Під час російського вторгнення в Україну 2022 року на усіх міжнародних майданчиках Польща засуджує російську агресію проти України, займає рішучу позицію на підтримку територіальної цілісності і суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах та послідовно підтримує політику санкцій ЄС щодо Росії. Громадяни Польщі виходять на численні протести проти російського вторгнення в Україну, також Польща прийняла на себе більшу частину українських біженців, передає Україні протитанкову зброю, боєприпаси та амуніцію для українських військових.

Своїми вчинками Польща нам ще раз довела, що вона і є тим вірним сусідом, який поважає державний кордон України та її громадян, який, певною мірою жертвуючи власним добробутом, намагається досягнути справедливості і миру для нас.

Задля формування висновку слід взяти до уваги вислів французького поета Поля Валері: «Історія є тією найгіршою речовиною, яку виробила хімія людського інтелекту, оскільки в історії можна знайти приклади будь-чого: і високих злетів, і глибоких падінь». Історія взаємин українського та польського народів, незважаючи на наявність негативних епізодів, сьогодні спрямована лише на формування позитивного іміджу, чому сприяє

економічне партнерство, повага прав національних менших на своїх територіях, бажання допомогти тощо.

Список використаної літератури

1. Васильєва-Чекаленко Л. Д. Україна в міжнародних відносинах (1944–1996 рр.). Київ: Освіта, 1998. 176 с.

2. Головченко В. І., Тамм А. Є. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи (середина 40-х, середина 90-х рр. XX століття). Харків: ІСМВ «Харківський колегіум», 2001. 114 с.

3. Головченко В.І. Солдатенко В.Ф. Українське питання в роки Першої світової війни: Монографія. К.: Парламентське вид-во, 2009. 448 с.

4. Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. № 1.

5. Заставний Ф. Д. Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах). Львів : Світ, 1991. 120 с.

6. Нариси історії української революції 1917–1921 років. В. А. Смолій (голова) та ін.; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ : Наукова думка, 2011–2012.

7. Польща – Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. poland.mfa.gov.ua. 6 квітня 2020.

8. Твоя історія з Данилом Яневським. Данило Яневський URL : <https://tokar.ua/read/41875> (дата звернення 17.09.2022).

9. Українські землі в складі Польщі, Румунії і Чехословаччини. URL : <http://zno.academia.in.ua/> (дата звернення 17.09.2022).

Халецька Анастасія, студентка ОПП «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)», Хмельницький національний університет.

ОБОРОНА КАМ'ЯНЕЦЬКОЇ ФОРТЕЦІ: РОЛЬ Є. ВОЛОДИЄВСЬКОГО

У статті описано основні етапи життя Є. Володієвського, одного із захисників фортеці в Кам'янці, та М. Грохольського, родина якого будувала палаци на Поділлі, які вважають культурними пам'ятками XVIII ст.

Ключові слова: *Є. Володієвський, М. Грохольський, Кам'янець-Подільський, Поділля, шляхта.*

Artykuł opisuje główne etapy życia E. Wołodujowskiego, jednego z obrońców twierdzy w Kamiance, oraz M. Grocholskiego, którego rodzina budowała na Podilli pałace, uważane za zabytki kultury XVIII wieku.

Słowa kluczowe: *Jerzy Wołodujowski, Marcin Grocholski, Kamieniec-Podolski, Podole, szlachta.*

Польська спільнота, яка компактно розселялася на території сучасної України ще з часів Київської Русі, однією з перших зазнала масових репресій з боку Радянського союзу. Сьогодні в Україні мешкає близько 145 тисяч нащадків етнічних поляків. Найбільші осередки польського проживання й культури розташовані на Поділлі й Волині та меншою мірою – на Галичині. На Поділлі – це місто Хмельницький і навколишні поселення, де мешкають нащадки поляків-мазурів, які масово переселялися на ці землі з початку XVII ст. [5]. У статті ми зосередимо увагу на культурних і творчих надбаннях поляків, що проживали на Поділлі.

Юрій-Міхал (Єжи) Володієвський (Jerzy Michał Wołodyjowski) – один із найяскравіших захисників Кам'янця-Подільського під час облоги турецько-татарською армією в серпні 1672 р. Народився 1620 року в селі Ступинці на Поділлі (нині село Маків). Його батько володів частиною с. Ходоровці, мав кілька садиб у с. Панівці. Крім Юрія, він виховував ще двох дітей: молодшого сина Якова та

доньку Анну. Володієвський середній отримав початкову домашню освіту під керівництвом рідного дядька, але тієї науки було небагато. Згодом пішов на військову службу. Спочатку Володієвський був незначним шляхтичем. Так, факти свідчать, що в нього не знайшлося живих грошей, щоб викупити в татар свого родича. Для залагодження становища він змушений був віддати в оренду кам'янецькому купцеві, вірменину Фагарашу, свої десять будинків у с. Новосілка. Згодом Юрій придбав землю в с. Панівці, тут 1662 року одружився з дочкою шляхтича Валента Езерковського – Христиною, яка до того тричі була заміжня. 1670 року він прикупив під Кам'янцем низку сільських поселень Ступинці з фортецею, Вербку, Привороття, Зелену Луку (нині – с. Чечельник) їх загальна площа склала 7 тис. гектарів, а також 1,5 тис. га лісів.

На початку 70-х років XVII ст. Поділлю загрожувала небезпека турецької агресії. Уздовж Дністра від Кам'янця до Рашкова створювалися опорні військові пункти, де будувалися невеликі «фортеці-поліцейські». В одну з них у с. Хребтіїв, за 70 км від Кам'янця, був відправлений Ю. Володієвський [2], якого призначили на пост полковника волоської хоругви. Він проводив досить сміливі розвідувальні рейди в липні 1672 року. За його наказом у подністровських селах організували спостереження за місцями можливої переправи противника. Зі своїми жовнірами

Ю. Володієвський займав позицію на лівому боці укріплень Нового замку. Крім того, він був обраний одним із помічників подільського генерала М. Потоцького, який зосередив у своїх руках керівництво захистом міста. Шляхтич брав безпосередню участь у бою з турками під Княгининим, під час якого вдалося захопити Булюк-пашу, очолив вилазку солдат із замку, коли 12 серпня турецькі підрозділи з'явилися під стінами міста, і після багатогодинного бою змусив їх відступити.

Із 15 серпня почалася облога Кам'янця. 18 серпня сюди прибув султан Магомет IV. «Реляція» стверджує, що Ю. Володієвський належав до хорогви захисників Нового і Старого замків. Навіть під час надзвичайно сильного гарматного вогню 23 серпня він очолив вилазку з Нового замку, правда, не зміг разом із жовнірами прорватися до ворожих позицій, оскільки «гранати страхотливо падали перед ними і за ними». Після вибуху боєприпасів у Старому замку турки почали генеральний наступ, завдаючи головного удару по Новому замку з боку Хотина, де оборону тримав Перемишльський стольник. Підпускаючи їх надзвичайно близько до фортечних валів, Ю. Володієвський наказав розстрілювати ворога гарматним вогнем. Пізно вночі, зазнавши важких втрат, турки відступили. Утримати Новий замок практично не було можливості. Тому Ю. Володієвський поділяв думку про необхідність відходу в Старий замок, що й було зроблено в ніч з 24 на 25 серпня. Під вечір 27 серпня 1792 р., коли в Старому замку начальник артилерії Геклінг від відчаю, підпаливши порох, підірвав себе й інших, Ю. Володієвський знайшов смерть не під кам'яними уламками фортечних укріплень, а сидячи на коні, від гарматного пострілу (внаслідок випадкового вибуху) картеччю, що потрапила йому в голову. Наступного дня турки зайняли місто і замок. Поховали Ю. Володієвського в Кам'янці в підвалі Францисканського костелу [2].

Поляки належно вшановують пам'ять про Єжи Володійовського. У багатьох польських містах (зокрема, у

Варшаві та Кракові) є вулиці його імені. Від 1955 року щороку проводиться міжнародний фехтувальний турнір «Шабля Володийовського». Не забуто кам'янецького Гектора і в місті над Смотричем. З північного боку біля палацу католицького біскупа є мальовничий куточок із квітниками. Ліворуч від входу є пам'ятний знак у вигляді дерева з обламаними гілками: так польська громада міста увічнила пам'ять про Єжи Володийовського [1].

Про оборону Кам'янецької фортеці Г. Сенкевич написав у романі «Пан Володийовський», що належить до трилогії «Вогнем і мечем» (1882–1884 рр.) і був екранізований у ХХ ст.

Марцін Грохольський (Marcin Grocholski) – державний, політичний та військовий діяч Речі Посполитої, останній брацлавський воєвода, меценат. Радзимінських. За період свого життя Народився в сім'ї земського судді Міхала Грохольського та його дружини Анни і обіймав такі посади: хорунжий звенигородський (1760 р.), хорунжий вінницький (1762 р.), хорунжий брацлавський (1772 р.), каштелян брацлавський (1774 р.)

Із 1790 р. був брацлавським воєводою. Найчастіше мешкав у Грицеві, де сприяв будівництву пишного палацу, каплиці та греко-католицької церкви; рідше в П'ятничанах під Вінницею. В обох

місцях (палацах) приймав короля Станіслава Августа у 1781 р., який у листі від 10 січня 1782 р. писав, що хотів би бачити плани та ескізи цих двох палаців, які почав будувати ще шляхтич Михайло Грохольський, потім його син Марцін Грохольський. Вінницький

Полоністика на Поділлі

палац будували полонені у військових походах турки. Це була вишукана і велична споруда, оточена вісьма гектарами чудового парку. Всього у п'ятничанському палаці в дні його розквіту нараховувалось 58 кімнат, каплиця та чимала кількість тематичних залів – арабська, помпейська, гербова, мисливська та ін., які прикрашала дорогоцінна колекція родинних портретів, колекція зброї та лицарських обладунків. Бібліотека Грохольських нараховувала 10 000 томів англійською, польською та французькою мовами. Мешканці палацу любили влаштовувати звані вечори та бали, на які скликали знать з усієї округи. У палаці часто влаштовували лови, для чого спеціально у звіринці, який знаходився у Чорному лісі за півтора кілометра від палацу, вирощували близько 150 оленів. Крім того, у башті зберігалася колекція старовинних карет, вік яких сягав понад сотні років. У 1780-х роках палац вражав своєю красою та розкішшю і був одним із найкращих на території сучасної України. У стінах палацу неодноразово приймали коронованих осіб. Не один день провів у п'ятничанському палаці Грохольських останній король Польщі Станіслав Август. Зупинялася тут і російська імператриця Катерина II. Слава палацу щезла у вогні революції. У ніч з 17 на 18

січня 1918 року палац підпалили. Нащадок Марціна граф Здислав Грохольський встиг дещо вивезти із палацу до підпалу, проте частину скарбів Грохольських врятувати так і не вдалося [4].

Крім того, у селищі Гриців Шепетівського району Хмельницької області польський магнат граф Михайло Грохольський на місці старого замку Любомирських заклав палац у стилі рококо та ландшафтний парк – знаменита пам'ятка архітектури XVIII століття. Грохольські були останніми володарями Грицева. Вони багато уваги приділяли будівництву церкви, панського палацу, але не дали коштів на

будівництво нової школи, яка розташовувалася у звичайній селянській хаті.

У 60-х роках ХХ століття комплекс садибних будівель Грохольських був перебудований для профтехучилища, у результаті його інтер'єри і зовнішній вигляд були значно змінені. У наші дні в старому палаці розташовується Грицівське вище художнє училище [6].

Отже, вплив польської культури на території Поділля був і залишається досить відчутним. Сьогодні існує тенденція до відновлення низки пам'яток за рахунок сучасних польських меценатів.

Список використаної літератури

1. Будзей О. Кам'янецький Гектор. Персоналії. Вічний Кам'янець. URL: https://kampod.at.ua/publ/znakhidki_vid_o_budzeja/personaliji/kam

2. Єжи Володичевський. Кам'янець Подільський. *Перший портал*. URL: https://k-p.net.ua/istoriya_kamyantca/postati/4109-yezhi-volodiiyevs

3. Леон Боровський. Видатний польський випускник Київського політехнічного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://kpi.ua/538-9>

4. Марцін Грохольський. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/4NEvdO4>

5. Поляки України. Хто вони? URL: <https://ukrainer.net/poliaky-ukrainy/>

6. Садиба Грохольських. Гриців. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/68850_usadba-groholskih-gricev.htm

СПОГАДИ, РОЗПОВІДІ, ПОДЯКИ

*Бойко Анастасія, студентка ОПП «Середня освіта.
Мови і літератури (польська, українська)»,
Хмельницький національний університет.*

СПОГАДИ ПРО РОДИЧІВ-ПОЛЯКІВ

«Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани», – вислів М. Т. Рильського

Кожна людина має своє коріння, що йде від її пращурів, котрі жили задовго до неї та зробили певний генетичний і культурний внесок у її становлення та розвиток. Безумовно, вся інформація, що була закладена в нас, несе тисячолітній досвід, набутий роками виживання в різноманітних складних умовах наших предків. Більшість поляків знають свій родовід ледь не до сьомого покоління. Вони оберігають пам'ять про своїх далеких предків, знають історію свого роду і передають її дітям, щоб ті пам'ятали, чий вони нащадки. Не поцікавитися ним – це просто безглуздо. Саме тому ми вважаємо, що розуміння свого місця у світі та свого призначення повинно починатися зі знання власного родоводу. Отож, мета нашого дослідження – знайти якомога більше інформації про існування можливих польських предків у родинному дереві. Вивчаючи родовід, ми почули про цікаву та особливу історію життя, про запеклу боротьбу між вищим проявом людського духу, честю і зрадництвом, а водночас кохання та щастя двох людей у пошуках щасливого майбутнього.

Ця надзвичайна історія кохання надихає, примушує серце битися частіше, ще раз нагадує про те, що у кожному з нас існує справжнє диво – диво під назвою «вміння любити».

Одного разу, приїхавши до прабабусі в гості, я побачила, що вона з горища діставала стару, пошарпану валізу. Я любила

слухати прабабусині історії, вони завжди такі захоплюючі, романтичні та незвичайні: про перше знайомство з прадідусем, про курйозні й кумедні життєві ситуації. Пам'ятаю, як одного разу вона дістала альбом, у якому зберігалася затерта фотокартка, на якій була зображена прабабуся з моєю бабусею. На зворотному боці було написано: «Разом ми подолаємо все, сумуємо за тобою». Виявляється, ще шістдесят років тому прабабуся відсилала ту фотокартку прадідусеві в армію, а той її зберіг і привіз знову додому. Саме ця історія і привідкрила завісу кохання моїх предків...

Історія розповідає про стосунки української дівчини Євдокії та польського шляхтича на тлі революційних подій, які розгорнулися у Львові в середині XIX століття, в період революції 1848–1849 років, у часи «Весни народів».

Євдокія зростала доброю, милою та розумною дівчинкою, але коли постало питання щодо одруження, то стосунки з батьками погіршилися. Батьки хотіли її видати за священника Григорія, але вона була проти. У ніч перед весіллям Євдоха втекла із села і поїхала до хрещеної матері у Львова, якій розповіла, що не хоче виходити заміж за нелюбого і тому не повернеться назад у село. І ось тоді її життя змінилося на до та після.

Хрещена працювала у польського шляхтича головною покоївкою, тому їй вдалося прилаштувати Євдокію на роботу до пана.

Одного разу польський шляхтич влаштував свято на честь свого сина, який повернувся з навчання. Дівчина звернула увагу на гарного шляхтича, але заборонила собі думати про щось серйозне, вирішивши, що спочатку треба отримати фінансову незалежність.

– Це так на нас схоже, – засміявшись сказала бабуся, перервавши історію.

Коли молодий шляхтич побачив Євдокію, то зрозумів, що вона йому до вподоби. Вони бачились щоденно, але дівчина була неприступною, мов скеля.

Ввечері Євдоха з Марисею пішли на танці. У той вечір було винятково весело і незвичайно: пальці баяніста рухались швидко-швидко, і перевершити їх могли хіба що проворні молоді танцюристки, які кружляли біля парубків, ніби спокусливі чарівні німфи навколо панів. Зайшовши пізно до маєтку, Євдоха почула звуки піаніно і завмерла. Вона була заворожена унікальністю цієї мелодії, бо ще не чула і не бачила, щоб ще хтось грав так майстерно на піаніно.

Коли музика стихла, дівчина нарешті наважилася підійти... Позналились, розговорились: розповідали один одному про себе, своє життя, захоплення... Дві людини, два різні статуси соціальної нерівності неквапливо віддалялись від маєтку, гуляючи садом. Євдоха зрозуміла, що закохалася. На вулиці було прохолодно, та їм було байдуже, адже в душі кожного розгорався маленький вогник, який згодом переріс у велике і незнищенне полум'я взаємного кохання.

Звичайно, батьки польського шляхтича не погодилися на шлюб із Євдокією, тому, обдумавши все, вони вирішили тікати. «Знову втеча», – казала Євдокія. Вони змогли втекти до друзів шляхтича в Австрійську імперію. Було важко, вони обоє працювали, жили разом як подружжя, більше нічого їм було не важливим. Євдокія працювала і водночас навчалася на вчителя, тоді як чоловік забезпечував сім'ю. Йшли роки. І ось на Євдокію чекає приємна новина: вона вагітна. Проте польський шляхтич захворів на чуму, а через декілька днів він помер, залишивши листи. Євдокія, обіцяючи зберегти дитину, повертається до Львова з листом від польського шляхтича, адресованим його батькам. Там було написано його останнє прохання: потурбуватися про дитину та дружину. Проте Євдокія з дівчинкою Софією поїхала в село до батьків. Через деякий час жінка одружилася з місцевим ковалем і народила двійняток.

– Озираючись на своє минуле, вона завжди вірила, що їй пощастить відчувати справжнє кохання, – промовила до мене бабуся.

Як говорить народне прислів'я: «Життя прожити – не поле перейти». Не медовим воно було і в Євдокії. Траплялися і круті повороти, і підйоми вгору, і перешкоди. Як у кожної людини.

Життєвий шлях не може бути завжди легким і безхмарним. Немає на землі людини, яка могла б назвати себе щасливою абсолютно в усьому. Хтось має велике багатство, але при цьому позбавлений душевного спокою, інший навпаки – спокійний, але бідний. Що краще? Складно відповісти однозначно. Можливо, сенс життя і полягає в подоланні труднощів, що виникають на шляху? Кожній людині даються певні випробування, а досвід їх подолання назавжди залишається з нами.

І ось зараз я, її нащадок, дочка старшої доньки, пишучи цю історію кохання, вдячна Богові за те, що, завдяки розповіді моєї прабабусі, дізналася про кохання моїх предків і їхню взаєморозуміння, самопожертву.

У кожного, звичайно, є своя відповідь на запитання, що таке справжнє кохання. Але я можу впевнено сказати, що це не тільки блиск в очах, шалені вчинки чи гра на піаніно. Це те, що після випробування часом залишається з людиною на все життя. Це розуміння того, що в нас у серці, і це – найважливіше понад усе у світі!

*Москаленко Анна, студентка ОПП «Середня освіта.
Мови і літератури (польська, українська)»,
Хмельницький національний університет.*

ІЗ ВДЯЧНІСТЮ ДО ПОЛЬЩІ...

Польща – ось Україні хто рідна і люба сестра,
Від якої побачили зараз ми стільки добра.
Петро Рух

Війна. Страшне слово, яке свідомість дуже довго відмовлялася сприймати. Не залишилося ні наївності, ні романтики. Їм на зміну прийшла тривога за всіх українців, за наше майбутнє, за наші душі, які мимоволі кристалізуватимуться холодом ненависті до ворога й не скоро зможуть відтанути...

Жахливі події, що розгорнулися 24 лютого 2022 року на українській землі, сколихнули весь польський народ.

Польща стала першою країною, до якої тікали українці, рятуючись від російських бомбардувань. Вже у перші дні війни на українсько-польському кордоні поляки організували гуманітарну допомогу для наших громадян, зустрічали гарячими напоями та їжею, пускали людей без закордонних паспортів, а іноді взагалі без документів, із котами та собаками, рибками та хом'яками,

пропонували безкоштовні помешкання, огорнули турботою та співчуттям. Олена Кондратюк, заступниця голови Верховної Ради України, зазначила, що в Польщі знайшли прихисток 2 млн 700 тис. українців.

«Ніхто не запитує, якої вони національності. Якої вони віри. Скільки у них грошей. Фактично у нас більше немає кордону з Польщею, з дружньою Польщею. Тому що ми разом – на боці добра. Нам не до кордонів», – дякував Польщі за підтримку Зеленський [3]. Крім того, Президент України зазначив: «...Наші громадяни, які вимушено переїхали до Польщі через російську агресію, отримують майже такі ж права і можливості, як і громадяни Польщі. Це великий крок і жест великої душі, на які здатен тільки великий друг України» [6].

Опіка поляків дала можливість українським дітям посміхатися, а мамам почуватися у безпеці. «...Ви – українці. Ви – не біженці. Ви – наші гості...» – заявив Президент Польщі Анджей Дуда, виступаючи у Верховній Раді України [5].

Моє серце переповнює величезне почуття вдячності польському народу, коли в мережі Інтернет натрапляєш на листи українських жінок та дітей, які отримали прихисток у сусідній державі:

«...Я не очікувала такої допомоги і такої доброти, я плакала від цієї щирості... і я продовжую плакати, переріхтуючи свою історію знову...»

«...Ми всі безмежно вдячні прикордонникам, усім медичним працівникам, які тоді були з нами. Усім, хто підтримував нас. Волонтери, лікарі, прикордонники – пам'ятайте про ваші неймовірно великі та щирі серця! Ваша допомога не забута, ми будемо пам'ятати її все життя!... Ви – янголи на цій землі. Ви – хранителі нужденних! Бережи Вас Бог! Миру вам, сил вам, любові та наполегливості! Ви дивовижні!. З великою повагою та вдячністю від матерів та їхніх дітей з України...» [7].

Орієнтовні загальні річні витрати в Польщі державними органами влади та приватними особами на допомогу біженцям протягом перших трьох місяців війни сягнули 5,45 мільярда євро (25,4 мільярда злотих) – еквівалент 0,97 % польського ВВП у 2021 році.

Польща – країна, яка допомагає Україні зброєю на сотні мільйонів євро, ділиться знаннями та вміннями, і вона продовжує це робити та обіцяє бути поруч до перемоги. Жителі Польщі навіть за нашим прикладом зібрали кошти на Байрактари для ЗСУ.

На політичному рівні Польща, зазначила О. Кондратюк, стала «адвокаткою» України щодо нашого вступу до ЄС. Крім того, ця країна-сусід відкрито засуджує агресію РФ, говорить про терористичні дії Росії.

Польща – країна, яка допомагає нашим дипломатам боротися на дипломатичному фронті, підтримує інформаційну кампанію, розгорнуту Україною, завдяки чому вдається протистояти російській пропагандистській машині.

Польща навчає наших дітей та лікує тих, хто цього потребує, допомагає збирати гроші на потреби біженців. Поляки моляться за нас та за мир в Україні.

Ми не забудемо цього ніколи і завжди будемо вдячні за все, що вони роблять для України та українців.

«Дружня Польща стала прикладом надання Україні й українцям всебічної допомоги», – зауважив заступник голови МЗС Микола Точицький [2].

За підставлене плече українському народу в складний час наша країна вирішила віддячити сусідам. В. Зеленський вніс до Верховної Ради законопроект про надання полякам в Україні особливого статусу. Документ гарантує: громадяни Польщі зможуть перебувати в Україні півтора року; вчитися в українських школах та університетах, мати рівні з українцями права на працю; зможуть претендувати на окремі соціальні виплати. «Це і право відкриття бізнесу. Це перебування на території України

професорсько-викладацького складу, який має бажання працювати в університетах України», – перерахував нардеп «Батьківщини» Михайло Цимбалюк.

«Це справді дзеркальний закон, який повторює ті пільги і ту допомогу, яку поляки дають українцям. Ми дякуємо Президенту Польщі, уряду, владі й опозиції за підтримку», – сказав народний депутат «ЄС» Микола Княжицький [2].

Президент України також підписав указ, згідно з яким польське місто Жешув має спеціальне почесне звання «міст-рятівник», адже аеропорт у цьому місті є головним хабом із постачання військової допомоги Україні від міжнародних партнерів.

Із початку повномасштабного вторгнення росії в Україну остаточно стало зрозуміло, хто друг, а хто ворог.

Тому висловлює вдячність Польщі не лише керівництво України, а й прості люди. Так, 29 травня у Варшаві відбувся марш вдячності польському народові від українців, які приїхали до Польщі після агресії Росії.

Учасники маршу вдячності зібралися перед Сеймом, а потім пішки пройшли через площу Трьох Хрестів, Новий Світ і Краківське Передмістя до Замкової площі.

На акцію запросив у Twitter посол України в Польщі Андрій Дешиця: «Друзі пізнаються на війні. Поляки – наші справжні друзі, які щодня воюють з нами!» [1].

У Посольстві України в Польщі пояснили, що мета заходу – подякувати полякам «за сердечність і допомогу, за дружбу та підтримку, виявлені нашому народові» [1].

Учасники маршу несли великий транспарант зі словами: «Дякую»; кільканадцятиметровий український прапор із написом «THEY ARE US» та підписами; зі словами «Щиро дякую», подякою для волонтерів та маленькі паперові прапорці Польщі та України.

Соціологічне опитування, проведене серед населення України віком від 18 років в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, свідчить, що українці вважають Польщу найбільш дружньою державою.

Жодна країна світу не зробила для України сьогодні більше, ніж Польща. Поляки дійсно проявили себе як братній народ не тільки на словах, а й на ділі. «Польща справжній друг, який у складні часи підставив своє плече усьому українському народу. Я щиро дякую від імені кожного українця за підтримку наших жінок та дітей, які отримали прихисток у вашій державі, за підтримку на політичному рівні та допомогу нашій армії!» – зазначила Ганна Маляр [4].

Я, звичайна українка, теж дякую Польщі, усьому польському народу, що не залишили нас. Якими б ми сильні не були, проте підтримка збільшує наші сили! Вона – як ковток свіжого повітря, коли з'являються труднощі і не дають дихати! Допомога Польщі – це впевненість у тому, що український народ не лишився сам на сам із горем, бідною, проблемами, спричиненими війною. Нехай Господь віддячить польському народові сторицею за їхнє розуміння, добро, підтримку та людяність!

Список використаної літератури

1. Еспreso Захід. Вулицями Варшави пройшов український марш вдячності польському народу. URL : <https://zahid.espreso.tv/vulitsyami-varshavi-proyshov-ukrainskiy-marsh-vdyachnosti-polskomu-narodu> (дата звернення: 11.9.2022).

2. Закарпатпост. Подяка за підтримку: поляки отримали в Україні особливий статус. Що це означає. URL : <https://zakarpatpost.net.podiaka-za-neimovirnu-pidtrymku-osoblyvyi-status-poliakiv-v-ukraini-shcho-tse-oznachaie-283067.html> (дата звернення: 11.09.2022).

3. Орлова В. Польща відзначає День Конституції: як наші сусіди допомагали Україні з початку війни. URL : <https://www.unian.ua/world/polshcha-vidznachaye-den-konstituciji-yak-nashi-susidi-dopomagali-ukrajini-z-pochatku-viyni-novini-svitu-11810262.html> (дата звернення: 11.09.2022).

Полоністика на Поділлі

4. Урядовий портал. Польща справжній друг, який у складні часи підставив своє плече усьому українському народу, – Ганна Маляр. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/polshcha-spravzhnij-drug-yakij-u-skladni-chasi-pidstaviv-svoje-pleche-usomu-ukrayinskomu-narodu-ganna-malyar> (дата звернення: 11.09.2022).

5. Номе.Світ.Європа. «Не заспокоюся, поки Україна не стане повноправним членом ЄС»: виступ Анджея Дуди у Верховній Раді. URL : <https://novynarnia.com/2022/05/22/duda-vr/> (дата звернення: 11.09.2022).

6. QIRIMNews. Україна і Польща укладуть двосторонню угоду щодо спільного прикордонно-митного кордону. URL: <https://qirim.news/novosti-uk/ukrayina-i-polshha-ukladut-dvostoronnyu-ugodu-shhodo-spilnogo-trykordonno-mytного-kontrolyu-zele> (дата звернення: 11.09.2022).

7. Yavp.pl. Українка написала листа вдячності польським прикордонникам, які врятували її сина. URL : <https://www.yavp.pl/novosti/ukrainka-napysala-lysta-vdiachnosti-polskym-trykordonnykam-iaki-vriatuvaly-ii-syna-20409.html> (дата звернення: 11.09.2022).

Тетяна Радайкіна

ПОЛЬЩО, РІДНА, ДЯКУЄМО!!!

Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року спричинило одну з найбільших гуманітарних криз в новітній історії Європи. Війна триває, і це призводить до збільшення кількості жертв, руйнувань і переміщених осіб усередині України та за її кордонами. Спричинена війною криза біженців викликала хвилю солідарності й мобілізації сил по всій Європі. ЄС і його держави-члени надають екстрену допомогу переміщеним особам і підтримку країнам, які межують з Україною.

Із початку війни Польща прийняла найбільшу кількість українців. Якщо раніше Варшаву критикували за обмеження щодо до мігрантів, а на рівні законодавства поляки розробили протекціоністську політику для підтримки власних громадян, то з початком нападу росії на Україну ситуація різко змінилася на користь українських біженців. Зараз Польща є однією з найбільш дружніх та комфортних країн для людей, що шукають прихисток від війни в Україні.

Історії українських біженців за кордоном схожі в одному: всі виїжджали з дому через страх за своє життя та задля порятунку дітей. Більшість мріють повернутися додому, щойно небезпека мине. Майже всі вони – жінки з дітьми, які залишаються у цій країні через культурну спорідненість та близькість до дому.

Моя історія не стала винятком. Спочатку про евакуацію я і не думала. Але коли одного разу я з дітьми пробула в підвалі майже цілий день – вирішили їхати.

До кордону дібралися швидко. Там прийшлося постояти декілька годин у черзі. Тоді я вперше зустрілася з поляками. Коли сотні українців (змерзлих, зляканих) стояли перед прикордонниками – вони посміхалися нам, пропонували дітям солодоці, теплий чай і канапки. Для матерів із малими дітьми облаштували намет, де можна було зігрітися. Після того, як ми

перейшли кордон, нас зустріли волонтери і скерували до зупинки, де люди чекали на автобуси. Нас відвезли до найближчого містечка і розмістили на ніч у спортивному комплексі. Тут знову було дуже багато волонтерів, які підказували, куди йти і що робити. І знову ж були всі щирі й усміхнені. Це не були якісь соціальні організації – ні. Це були прості поляки – мешканці цього містечка, або які були проїздом, чи з інших навколишніх сіл і міст. Вони реєстрували біженців, роздавали стартові пакети мобільних операторів, на яких були безкоштовні хвилини для дзвінків в Україну, шукали транспорт для переїзду далі, вглиб країни, і навіть, якщо було потрібно, до сусідніх країн. Забезпечили гарячим харчуванням, яке готували і приносили місцеві жителі. У залі було розміщено сотні матраців, розкладачок, на яких можна було поспати, відпочити, очікуючи на свій транспорт. І все це цілодобово!!! О п'ятій ранку нас на автобусах відвезли на залізничний вокзал до потяга. Їхали ми до Вроцлава. І все це безкоштовно і зі щирою усмішкою поляків-волонтерів. Мені здається, вони всі психологи. Якщо не були, то стали ними. Поліцейські, перекладачі, просто звичайні люди – волонтери... Невимовно уважні, делікатні, привітні.

У Вроцлаві нас прихистили у Вроцлавському університеті на декілька днів, завдяки пані Сільвії, яка домовилася за нас із керівництвом. Пані Сільвію я бачила вперше в житті, вона не була моєю знайомою. Але щирішою і добрішою людини я не зустрічала. Вона нас зустріла на своєму авто, нагодувала, відвезла в університет, дорогою провела маленьку екскурсію містом. Це була наша не остання зустріч із нею. Пізніше вона допомогла знайти житло. Приїжджала до нас (привозила одяг, цікавилася, як ми влаштувалися і турбувалася про подальше наше перебування). Ми і зараз зрідка спілкуємось, вітаємо один одного зі святами. І це абсолютно чужа, незнайома мені людина, яку я бачила вперше в своєму житті, але яка стала мені дуже близькою, своєю. Мене дуже вразила її відкритість, щирість, доброта...

Три місяці ми жили в пані Агнешки, пана Віктора і їхнього дванадцятирічного сина Шимона. Про цей період нашого життя можна написати книгу. Можливо, колись так і буде. І мене знову вразили поляки. Нас прийняли в сім'ю. Прийняли як рідних, як повноправних членів родини. Нас – чужих людей, із іншої країни, які не мали нічого і яким потрібна була допомога.

Ми жили в одному будинку, харчувалися разом, святкували разом, проблеми вирішували разом... Розуміти мову добре я стала через тиждень (пані Агнешка поверталася з роботи і розповідала мені про все на світі: про роботу, родину, політику, подружок), а потім запитувала мене, чи все я зрозуміла, і просила розповісти, що я зрозуміла. Діти спілкувалися спочатку англійською, потім мій молодший син (майже одноліток Шимона, йому тринадцять) почав учити польську за онлайн-програмою. Шимон у відповідь хотів вивчити українську, але через тиждень «мук» покинув цю ідею, закінчивши вивченням алфавіту. Він був здивований, як наші діти настільки добре знають англійську, адже букви зовсім різні і його спроби вчитися читати залишилися лише спробами. Тоді я взялася за його усну українську, і поки ми їхали додому Шимон непогано розумів нашу мову. Найпершим у родині став розуміти українську – це Пушек (пес). У нього не було вибору – з ним я спілкувалася лише українською, і Пушек непогано мене розумів вже через день.

У побуті я займалася кухнею (похід до магазину за продуктами і приготування їжі для всієї сім'ї), дітьми і прибиранням. Коли приходили вихідні, то обов'язково ми ходили в гості до родичів або вони приходили до нас. За час, який ми провели в родині Агнешки і Віктора, ми перезнайомилися зі всіма їхніми родичами: мамою Агнешки, її сестрою, братами, їхніми дружинами, дітьми, зятями, невістками, внуками, племінниками; із сестрою Віктора і її родиною також. І всі нас приймали дуже гарно.

Коли прийшов час нам повертатись в Україну, прощаючись, ми плакали всі. Нас просили залишатися або вирішити свої

Полоністика на Поділлі

питання вдома і приїжджати знову. Вони за нас відверто хвилювалися: куди ж ми повертаємося – там же війна?!

Найбільше мене вразив високий морально-етичний рівень польського суспільства. На мої питання про мотиви чуйності до українців поляки відповідали: ненависть до прадавнього спільного ворога – росії, яка 4 рази роздирала Польщу на шматки, намагаючись знищити. Розуміння загроз для власної країни. Вдячність за те, що українці доброго робили для поляків. Спільні коріння – там багато поляків українського походження.

Після Перемоги прийде час на осмислення і оцінку того, ЩО зробила для нас ця країна. Бо те, що роблять поляки, не можна ні купити, ні продати, ні заманити, ні наобіцяти щось навзамін.

Польщо, рідна, дякуємо! Ми не забудемо!

Із вдячністю Тетяна, Тарас, Ілля Радайкіни

*Анна Шабатура, студентка ОПП «Філологія. Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська»,
Хмельницький національний університет*

WOJNA WSKAZUJE NAM, KTO JEST NAPRAWDĘ CZŁOWIEKIEM

Każdy z nas przez całe życie wcześniej a później zdaje egzamin sumienia.

Co to znaczy? Nie jesteśmy całkowicie idealnymi osobami ,przecież mamy w sobie nieprzejęte cechy. Dlatego tak czasem gniewać czy przerażony na tych,którzy obok nas. Tak to jest normalnie ,nikt nigdy nie trzyma wszystko w sobie bo wtedy poprostu wybuchnie ze złości. Lecz musimy pamiętać ,że mimo wszystko główna reguła morali – zostać się «prawdziwym człowiekiem».

Tutaj nie chodzi o tym czy mamy nogi a czy umiemy mówić lub w jakim stanie fizycznym jesteśmy a raczej o naszych wartościach ,jak reagujemy na gniew, jak zachowujemy się w tej czy innej sytuacji. Często słyszymy, że «najlepszy przyjaciel może postąpić jako najgorzy wróg». No i to jest na mur prawda. Prawda gorzka ,która zaięga same serce- teraz możemy zobaczyć wyrazny przykład: Rosję.

Nigdy w życiu nie mogliśmy sobie wyobrazić ze w tym kraju istnieją ci,którzy są zdolni do takich czynów.

Tak też powiem taką rzeć: w fatalnych sytuacjach tracimy poprostu pomysłowość,jakakolwiek pomoc jest bardzo wartościowa, ludzi zakotwiczą się za wszystko na swiecie. Tutaj i teraz akurat Polska stała tym «wszyskim».

Bezwzględnie w Ewropie kardynalnie inny mentalitet, ale nikt z krajów nie odezwał się również jak Polska. To prawdziwy przykład z Biblii dobrego samarianina,fakt miłosierdzia kiedy wydaje się ,że wszystko skonczone, stracone.

Ta wojna przewróciła rzeczywistość. Ci na kogo nawet pomyśleć nie mogliśmy, wyjawiają prawidłowe wsparcie i pomoc. Andrzej Duda w Ukrainie ogląda powalone infrastruktury! Coś niesamowitego.

I chociaż nie znamy co tam dalej będzie, ja osobiście, już, teraz, oglądając polskie wiadomości, jestem wzruszona od wszystkich fraz dla Ukrainy. Ono mówią że jesteśmy silni, że mordowania Rosji przerastają ich myśl.

Od tego naprawde kręcą łzy na oczach.

Jesteśmy silni dlatego że Poska – nasza inspiratorka, że tutaj i teraz wskazuje przykład człowieka, a dla nas idealu.

Полоністика на Поділлі

За достовірність інформації і відсутність плагіату відповідальність несуть автори наукових статей

Зауваження, побажання і пропозиції можна висловити в електронних повідомленнях за адресою

kafedrasf@khmnu.edu.ua

ПОЛОНІСТИКА НА ПОДІЛЛІ

Збірник статей

(електронний варіант)

Голова редколегії *Подлевська Н. В.*

Відповідальна за випуск *Торчинська Н. М.*

Технічний редактор *Торчинський М. М.*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 3,57